

ABONAMENTUL
 Pe un an 24 Cor.
 Pe jumătate an 12 "
 Pe 1 lună 2 "
 Nrul de Duminică pe un an 4 Cor.
 Pentru România și America 10 Cor.
 Pentru România și străinătate nrul de
 zi pe an 40 franci.

TRIBUNA

REDACȚIA și ADMINISTRAȚIA
 Deák Ferenc-utca nr. 20.

INSERȚIUNILE se primesc la admi-
 nistrație.

Manuscripte nu se înapoiază.

Telefon pentru oraș și comitat 502

Teroarea în Cameră.

(*) În ședința de ieri a Camerii ungare soviniștii sălbatici și-au dat arama pe față. Marii iubitori de libertăți publice s'au purtat față de luptătorii naționali români în chip brutal.

Amănunte cetitorii vor găsi în raportul ce dăm despre ședința dietei.

Ținem să-și comentăm însă faptul care e fără precedent în viața parlamentară a țării.

Deputatul român Vaida vorbise patru ore întregi: cu o vervă care-i este proprie, cu un curagiu pe care ți-l dă convingerea adâncă a sfințeniei cauzei, și cu un arsenal de motive și conziderațiuni pe care numai un suflet de elită, o minte ageră le știe culege, grupa și folosi astfel, încât pe frați să-i însuflețească, iar pe adversari să-i sgudue și pe griji să-i pună.

Ce a făcut însă *Rakovszky*, vice-președintele dietei ungare?

I-a detras cuvântul.

A sărit atunci la mijloc dr. Vlad, să reia dânsul firul luptei. Voinicosul *Rakovszky* și lui i-a detras cuvântul.

Așa un prezident nu s'a mai pomenit nicăiri pe lume.

Au, nemernicii, o majoritate cum iarăși nu s'a mai pomenit: întreaga dietă, afară de naționalități. Patru sute contra douăzeci! Și totuși în loc de a se purta demn și chiar cu oare-care bunăvoință, cum zisese odată *Apponyi* că șade bine să fie majoritatea tare față de minoritatea slabă, *Rakovszky* calcă în picioare regulamentul și procedează turcește față de naționalități.

Se înțelege că deputații noștri sunt revoltați colosal. S'au genat de altfel și *kossuthiștii*, căci sălbătăcia șefului *poporalilor* e o rușine și pentru dânsii.

Ce nu făcuseră acum trei și patru ani cei din coaliția actuală, în primul rând *Rakovszky*? Obstrucție care a mers până la zdrobirea scaunului prezidențial și palmuirea drabanților puși să grijească de siguranța personală a ministrilor!... Nu mai amintim de nesfârșitele discursuri, în cari se îndruga câte verzi uscate toate, nu mai să lungească discuția.

Perczel, acel prezident declarat de dânsii infam fără păreche, i-a lăsat să vorbească pe toți, nu le-a detras cuvântul.

Dacă *Perczel*, cu toată acea purtare, a fost un infam, ce atribut i-s'ar cuveni atunci lui *Rakovszky*?

Ce văzurăm însă Sâmbătă? Pentru că dr. T. Mihali adusese o pildă întru ilustrarea afirmării sale, Justh descoperi că se abate dela obiect și-l amenință că-i detrage cuvântul.

Luni *Rakovszky* trecu la fapte.

Dacă așa vor urma stăpânii situației, nu mai rămâne decât ca azi pe Maniu să-l bată, cum au mai vrut odată, iar mâne pe Goldiș, ori pe alt român care-i va freca, să-l arunce în Dunăre...

În felul acesta sumar, într'adevăr, chestia națională n'ar mai fi la ordinea zilei — în parlament. Cu atât mai strajnic ar ieși afară, la larg.

Ce-i asta?

Sunt cei din coaliție atât de necopți politicește, încât să nu vadă că o asemenea procedură nu numai scade nivelul parlamentului, dar chiar pe dânsii îi prezintă ca pe o strânsură mare la număr, dar fără vlagă, căci ce să mai zici d'o majoritate care își perde cumpătul a două zi după ce s'a pornit discuția unui însemnat proiect de lege?!

Ori cuprinși sunt de ură până la așa grad, în cât nu vor s'audă graiul deputaților noștri, ci-și perd firea când luptătorii români afirmă drepturile imprescriptibile ale neamului românesc?!

Fie una, fie alta, este înjositor!

Cu atât mai luminos apar figurile deputaților naționaliști. Ei nu viu cu numărul, nici cu vorba lungă, ci cu argumentele. Pe acestea le aruncă în luptă. Și piepturile lor bărbătești, — căci cu tot potopul de injurii triviale și invective murdare, cu toate amenințările selbatice, ei n'au dat îndărăt cu un singur pas, ci tot nainte merg. Luptă nu numai pentru dreptatea și dreptul care ar fi speciale ale lor, ci pentru adevăruri absolute... Care neam cult european nu recunoaște oare dreptul indiscutabil al fiecărei națiuni de a se cultiva în limba sa maternă? Iar deputații români, slovaci și sârbi pentru asta luptă în Cameră!

Adevărat, că procedură ca a lui *Rakovszky* le îngreunează mult lupta, ba aproape le-o face cu neputință... Ei vor continua-o însă, ori cât de apucat s'ar dovedi *Rakovszky* și ori cât de păcătoși cei-ce-l aplaudă. Dorobanții dela Grivița și ei numai după al doilea asalt au putut pătrunde în redută. Șicanați azi, deputații noștri vor reînoi asaltul mâne. Îndărăt nu vor da. Pot să fie asvirliți afară cu forța din camera ungară, ei să nu renunțe însă nici odată la dreptul ce-l au să ne apere. Pentru-că nu pot să se dee îndărăt dela îndeplinirea datoriei mari ce au luat asupra-le când au primit mandatul.

Infamii, ca ceea de eri nu vor speria pe nimeni. Ci este cel mult un foc care curăță, topește și formează, un foc prin care, așa se vede, le e scris să treacă luptătorii noștri de frunte.

Coaliția a crezut că osândirea lui *Juriga*, întemnițarea lui *Petrovici* și nimicirea mandatelor dela *Bocșa* și *Lugoj* o să-i sperie pe naționaliști. Văzând acum că greșit și-a făcut socoteala, că *Apponyi* nu-și va putea trece aziaticul proiect fără a fi denunțat lumei culte, s'a înfuriat și a recurs la apucături ca ale reacționarului *Rakovszky*.

Se face însă de ocară, coaliția, fără vre-un

folos. Pentru-că deputații noștri ori își vor face datoria până în capăt, ori vor fi alungați din dietă. Lăsați să-și împlinească misiunea, ei vor binemerita dela popor. Împiedecați ori scoși cu puterea din dietă, ei își au cel mai cald refugiu: în sânul poporului, unde se va organiza mai temeinic lupta și vorba lui *Brediceanu*: părăsim iară parlamentul, dar lupta pentru drepturile poporului se va purta extraparlamentar.

Ea nici n'are să înceteze decât ajungând noi în plina posesiune a tuturor drepturilor ce ni-se cuvin: după lege și după firea lucrurilor din lumea asta, în care, dacă Ungurii au ajuns la stăpânire, apoi nici noi nu putem fi priviți drept căzuți din cer!

Scoși cu puterea din cameră, iarăși e cert, că deputații actuali vor rămâne ultimii mohicani parlamentari. Răspunderea pentru întorsătura ce ar lua lucrurile, rămâne însă în sarcina coaliției »naționale...« Răul îl va simți țara întreagă.

Agitațiuni pangermane între Șvabi. Cronicarul zilelor noastre va putea să înregistreze că tocmai în vremea când s'a pornit cu adevărat războiul de exterminare contra »agitatorilor«, aceștia răsăreau în număr mai mare. Satrapii din Budapesta au ajuns să umple temnițele cu agitatori. Și iată că tocmai acuma, răsar »agitatori« și între Șvabi.

Ziarele ungurești semnalează o mișcare națională între Șvabii din Bănat și dă deja alarmă pentru căutarea după agitatori. Deputații unguri din cercurile nemțești, s'au adunat zilele trecute la o conferință în Budapesta și au hotărât, pentru a contrabalansa mișcarea națională produsă de »agitatori pangermani«, să convoace o mare adunare de popor în Becicherecul-mare. Ei cred că li vor putea prosti pe Șvabi și mai departe.

Protestul prelaților gr.-cat. români. În 7 și 8 Martie s'au întrunit în Blaj la conferință sub presiunea Mitropolitului *Mihalyi*, episcopul *Radu dela Oradea, Hossu*, dela *Lugoj*, *Georgiu*, vicarul general al episc. *Szabó dela Gherla*, inspectorii școlari ai tuturor dieceselor unite, întreg capitolul metropolitan din Blaj, și au redactat o remonstrație în contra proiectului de lege al lui *Apponyi*, pe care Sâmbătă în 9 c. l-au expediat cu iscăliturile tuturor episcopilor, a vicarului general din Gherla și a inspectorilor școlari diecesani atât la casa deputaților cât și la Casa Magnaților, iar pe calea ministerului de culte și la M. Sa cerând cu insistență dela toți acești factori constituționali, ca proiectul de lege să nu fie primit respect. să nu fie sancționat ci să fie retrimis ministrului de culte, spre a-l prelucra astfel, încât să nu cuprindă nimic vătămător pentru drepturile bisericeii și pentru caracterul național și confesional al școalelor.

Din România.

Complectarea ministerului. Dr. C. Istrati a fost numit ministru al domeniilor în locul dlui Ioan Lahovary, care trece la externe în locul rămas vacant prin moartea mult regretatului d-sale frate, generalul Lahovary.

Dl dr. Istrati a ocupat odinioară departamentul instrucțiunii publice tot sub guvernul Cantacuzino, iar sub actualul guvern a avut greaua însărcinare, pe care a dus-o la bun sfârșit de a organiza marea expozițiune națională jubilară.

Repartizarea escedentului. D. Tache Ionescu ministru de finanțe a depus ieri la Camera proiectul de lege relativ la întrebuintarea escedentului disponibil al exercițiului 1905—1906.

Escedentul e de 36,129.402 lei 63 bani.

Asupra acestui escedent s'a deschis o serie de credite între care cele mai principale sunt:

5.291.664 pentru acoperirea creanțelor din trecut.

17.731.251 lei pentru, complectarea achitare a tururilor.

1.000.000 lei pentru palatul Camerei.

1.260.000 lei pentru construirea de vămi, pichete reparațiuni la ministerul finanțelor și cumpărarea casei Vernescu pentru regie.

1.300.000 lei pentru diferite cumpărări de terenuri etc. necesare regiei.

300.000 lei pentru un deposit de fermentare al tutunului la Drăgășani etc.

280.000 lei pentru construcțiuni, posturi de pompieri la manufacturile de tutun.

O serie de alte credite pentru regie.

2.778.000 lei ministerului instrucțiunii.

350.000 lei reparațiuni la școli.

100.000 lei pentru construcția unui local pentru conservarea cadavrelor la facultatea de medicină.

500.000 lei pentru construirea facultății de drept.

205.000 lei pentru reparațiuni și construcțiuni de biserici.

60.000 lei pentru cumpărarea a 1.500 exemplare din albumul cu isvoade de țesături românești editat de librăria Sococ.

80.000 lei pentru dotarea bibliotecii facultății de medicină cu mobilierul.

696.000 lei ministerului de interne.

640.000 lei necesară pentru instalațiunea și mobilierul celor 32 spitale ce se vor construi cu numele de spitalele »Regele Carol I.«

56.000 lei pentru terminarea spitalelor județene din Mehedinți.

400.000 lei pentru palatul de justiție din Iași

3.518.302 lei ministerului de domenii.
500.000 lei pentru fondul trenurilor băltoase.
400.000 lei pentru stațiunile balneare.
500.000 lei pentru împroprietărirea veteranilor.

Restul pentru pepiniere, tamslăcuri de vaci, tauri.

30.000 lei pentru studii petrolifere.

1.153.597 lei pentru ministerul de externe.

858.697 lei pentru cumpărarea palatului Sturdza, pentru minister, afară de datoria dela Creditul Urban.

295.000 lei pentru cumpărarea imobilului legațiunei din Constantinopole.

Adunarea din Blaj.

— Dela trimisul nostru special. —

...Au plecat dela Sibiiu, Arad și Caransebeș bătrânii noștri sfernici ai credinței, să roage pe puternicii zilei, să nu porniască cu atâta asprime împotriva legii și limbii noastre strămoșești și s'au întors cu durere în suflet, de a nu fi gustat nici cel puțin din cinstea ce se cade unor oameni aleși ai neamului, cinstea, ce se cuvine unor soli onești, ce nu vin cu trufie și poruncă, ci cu o simplă rugăminte.

Un cutremur de indignare s'a simțit în lungul și latul hotarelor locuite de români și s'au adunat poporenii să se sfătuiască.

Am văzut în Mica Romă una dintre cele mai frumoase adunări populare, unde glasul curat al oamenilor noștri de inimă a căutat să limpeziască mintea și să încălzească sufletele.

Piața Blajului a fost Duminecă cea mai frumoasă icoană vie, care întruchipă o neclintită cheazăie a iubirei de neam și de țară.

O mare de capete se căznia să prindă câte ceva din căldura graiului, ce-i îndemna la bărbăție și luptă neclintită pentru a putea dobândi drepturile, pe cari suntem îndrituiți a le cere acestei stăpâniri, în schimbul multelor obligațiuni, pe cari ni-le îndeplinim ca cetățeni cinstiți.

Veniau românii din toate colțurile, ca niște creștinești procesiuni, s'audă cu ce

grele canoane mai au de gând să ne apese aceia, cari vreau să se numească părinți popoarelor din țara asta și mi-a fost dat să văd încă un smerit cortegiu în frunte cu însuflețitul protopop Bărbaț, care înaintă cu temere, de a nu i-se vesti prea de grabă moartea speranțelor neamului nostru.

În piața Blajului a fost sărbătoarea însuflețirii noastre pentru cauza sfântă, precum înainte cu mai bine de o jumătate de veac la 3 15 Maiu 1848 din această piață au pornit justele indignări ale unui întreg popor împotriva asupririlor pătimase ale stăpânirii.

Cetatea unită din mijlocul câmpiei românești, cărei *Gorun* i-a zis *cuib mic*, dar *stup temut de vieață și energie națională*, ne-a întărit și mai mult credința ce o avem în faptele mari cauzate de oameni mari.

Am văzut în fruntea mișcării nu pe Maniu, pentru a nu se putea zice, că deputații sunt instigătorii revoltelor, ce se ivesc, nu căci cap avem, pentru a ne putea singuri da seamă de cruzimea reformelor ce se aduc învățământului nostru, dar am văzut pe canonicii Blajului, am văzut profesorii și advocații, preoții și învățorii noștri, cum toți într'un singur grai au căutat să călăuziască gândul mulțimei imense, ce-i ascultau și îndemnau să ducă și pe-acasă vestea, că stăpânii noștri s'au pornit cu ură împotriva limbei noastre strămoșești și nu vreau să ne mai asculte patimile.

Dar să vă spun, ce s'a petrecut la Blaj.

Pe locul dinaintea Catedralei erau înșirați toți fruntașii Blăjeni.

Adunarea a decurs pacinic, ca ori care adunare românească, sub supravegherea oficioasă a solgăbirăului local și a cetelor de gendarmi (mai e vorba!) cari cutreerău străzile.

S'a ales ca președinte doctorul *Alexandru Pop*, care printr'o caldă vorbire a anunțat punctele programului, dând apoi loc oratorilor.

A vorbit întâi dl *dr. Nestor* referitor la *sufra-giul universal*.

Această reformă electorală, zice oratorul — e menită să schimbe cu desăvârșire fața situației noastre politice, să ne facă și pe noi părtași de

FOIȚĂ ORIGINALĂ A TRIBUNEI.

Scrisori.

Lui Adrian.

Am primit din Sibiiu, dela un bun prieten al nostru, care poartă cea mai frumoasă reverență din toată arhidieceza, o scrisoare. Grav cum este el, nici chiar în scrisori nu vrea să se abată dela formalitățile ce i-le impune rangul ierarhic. În locul unui ton de intimitate, ca în vremuri când mâncam aceleași cornuri de prescură, mă pomenesc cu vorbe late din dicționarul oficial. Imi vorbește de *preavenerat acelaș*, imi înșiră câteva propoziții asupra *colaudărei* picături creștine și la sfârșit mă somează să-i răspund, căci, altfel, imi va trimite un *urzoriu*.

Cuvintele aceste, pe cari nu le-am mai întâlnit de mult în lecturile mele, m'au surprins și m'au făcut întâiaș-dată să regret, că nu m'am specializat în ale filologiei. Aveam ce descifra la macaronada asta. Dar nu numai eu, — zece filologi ar avea ce să descifreze la nomenclatura oficială a cancelariilor noastre scolare și bisericesti.

Ian să vedem.

Să ne închipuim că suntem la o ședință sinodală. Aici mai întâi »se numesc de notari« doi inși (acel »de« subliniat e de prisos). Apoi se *cețește catalogul*, ceace în țară se cheamă că »se face apelul nominal«, fiind mai pe înțelesul lucrului. În urmă se *promovează esibitile*, ceace s'ar zice pe românește: se înaintează hârțile, actele. Se *esmit* (în loc de »numesc«) comisiunii, cari cercetează *rafiociniile mance și aclusele lor subșternute*. După ce revisuirea este *efectuată* (= să-

vârșită!) și *pedecele delăturare* (= înlăturare!), se anunță *proxima* (= viitoarea, apropiata!) ședință, — dacă interesele o *recer* (= cer!). Ba să nu uităm: înainte de deschidere se mai hotărăște a se *escrie* (= publica) un *concurs* pentru un post și se stabilesc »*emolumentele* (= veniturile) împreună cu acest post și *fasonate* (= mărturisite, recunoscute!) în coala B.« etc. etc.

Nu-i așa că ne înțelegem greu? Adecă eu și alții ca mine, cari suntem băeți de preoți și protopopi, ne mai dăm cu socoteala. Dar bieții de români de aiurea rămân cu gura căscată la toate aceste *fasonări*.

La Blaj incalte e și mai rău. Acolo preoții *fun-genți* (= în funcție), când *designează* (= hotărăesc) locul unei adunări, la care să discute asupra fondului preoților *deficienți*, scriu și vorbesc și mai stricat »în acest respect« (= privință). Interesul lor, ce e drept, e *ardent* (= arzător) pentru starea *religioaso-morală*, ma și pentru cestiuni de *divorț vincular* (să fii cuc de înțeleg!), dar ori cât s'ar *străpune* la fața locului, nu pot *corege* (= îndrepta) multe.

La gimnazii aceeaș limbă păsărească.

Aici afacerile se *concred* (= încredințează) directorului. La începutul anului se fac esamene de *suscepțiune* (= primire) și *supteriorii* (= de suplinire, de corigență), — bine înțeles numai când se *concede* (= se îngăduie, se permite) examenul. Dacă *scripsele* — cum se zice la Beiuș — sunt foarte bune, elevul din clasa a opta se declară *eximio-maturic*. Dacă elevul este *morbulent* sau *morbos*,*) (= bolnav) el primește *vîpt* (= mân-

*) În Bucovina se scrie »m'am îmmorboșit« = îmmorboșit.

care) de câte trei *plese* (= feluri), sau cel puțin o porție *duplă* (= dublă, dublu, cu toate că »Lu-ceafărul« scrie »număr *duplu*«).

Dar să încetăm cu înșirarea acestor imposibilități lingvistice. Eu nu le înșir ca să ridic de ele, ci pentru a le arăta urîșenia lor. Cei cari au avut prilejul să cunoască altă limbă, firește că n'o să fie așa de mult isbiți de atâtea cacofonii. În satul cu mulți gușați, nimeni nu ride de gușile respectabile. Dar, de gușa că e gușa și încă are leac, necum urîșenia cuvintelor, care poate fi așa de ușor vindecată.

Terminologia oficială este o alcătuire a vremilor. În mare parte ea s'a format în vremea curentului latinist și de aci toate latinismele în școale. Multe numiri în afaceri de cancelarie sunt luate și dela nemți, — prin traducere. Dela ei probabil e și forma greoaie a proceselor noastre verbale, sau a *protocoalelor* cum se zice la noi, cu frazele lungi și cu multele propoziții secundare. O rămășiță a vremilor îndepărtate sunt și epitele acele multe și stereotipe, cu »*reverendissime*« și »*clarissime*«, de cari cei din România rād de se prăpădesc.

Cum toate în lume sunt supuse evoluțiunii și mai ales limba, — nu înțelegem de ce ne-am oprî locului în această privință? Limba literară s'a schimbat așa de mult, încât prin ea ne apropiăm din zi în zi unii de alții. De ce nu s'ar ținea seama de aceste progrese, de ce nu le-am aplica și la limba oficiilor noastre bisericesti, scolare și sociale? Acești termini oficiali nu sunt tradiții, cari ne-ar fi scumpe, sau ar avea vre-o însemnătate națională specială, ca să le menținem.

Ca și în limba literară, trebuie să ne acomodăm

drept, nu de milă la bunurile pe cari trebuie să le împartă cu măsură egală tuturor naționalităților, ce se ocrotesc sub scutul ei, ca o bună mamă, ce trebuie să ne fie.

Sufragiul universal ne va oferi posibilitatea de a ne afirma și noi, ca națiune în stat și a da să înțelegă acelora, ce nesocotesc drepturile noastre, că cea mai înțeleaptă conducere nu este despotismul sub forma lui constituțională, ci e aceea, unde și cel din urmă cetățean își are cuvântul.

Statele civilizate mari ale Europei, Germania și Austria au introdus în sistemul lor de guvernământ aceasta reformă, pentru-că o consideră ca cea mai modernă îmbunătățire ce să poate da înaintării unui stat și cea mai liberă validitate a drepturilor cetățenești.

Cuvântarea dlui Nestor a stârnit o vie aprobare și vedeam pe însuși solgăbirăul dând semne de înclinație, cu toate, că oamenii aceștia sunt în stare să prigoniască și lucruri foloșitoare pentru țara întreagă, dacă prin aceste s'ar ameliora întru câțva soartea naționalităților.

la apoi cuvântul dl Dr. Sîmpălean. Admiră hărnicia preoților noștri și a învățătorilor cari ne cresc vlastarele noastre tinere în spiritul moralității și al credinței și deșteaptă în ei iubirea pentru limba strămoșească.

»Admir« continuă apoi oratorul, »hărnicia lucrătorilor noștri de pământ, cari muncesc cu nădejde în găsirea unui spor al muncii lor, dar mă doare, când văd, că din obosiala cheltuită voi nu aveți nici un folos ci alții-i duc roadele. Voi nu sunteți iubiților așa de fericiți după munca voastră cum ar trebui să fiți. Nu e destul, că avem aur în mină căci aur are și negrul, care însă îl dă pe lucrurile ce i-le impune cu de-asila englezul«.

Dacă o lege e făcută trebuie să ne supunem, căci altcum nu poate fi pace. Dar legile noastre se fac în dietă și în Casa magnaților, acolo unde glasurile noastre nu pot pătrunde și noi rămânem pe dinafară.

Legea creștină nu are nici un paragraf, care să conțină, că fericirea nu este pentru ori-ce muritor.

M. Sa în vorbirea de mesagiu din 1906 a lăsat să ducă în îndeplinire legea electorală, prin introducerea sufragiului universal.

Guvernul ungar a consimțit la aceasta, dacă guvernul și M. Sa o doresc aceasta se poate ca voi, să nu o doriți?»

Cotinuă apoi arătând, că în schimbul obligațiilor, ce poporul și le îndeplinește cu sfințenie față de stat are și dreptul de a cere, ca și dorințele lui așa neînsemnate cum sunt să-i se îndeplinească.

Oratorul a fost viu aplaudat de mulțime și adevseori întrerupt de ovațiile, ce îi se aduceau.

Vorbirea dlui Aurel Ciato.

Dăm aci câte-va părți din vorbirea dlui Ciato, care cu verva lui oratorică a putut întreține într-o continuă agitație imensă a poporului. Iată cum începe dl Ciato:

»Ne-am întrunit aci, pentruca împreună să chibzuim asupra noilor uneltiri, ce guvernul actual vrea să le arunce în calea propășirii vieții noastre naționale, să ne sfătuim, cum conștiința noastră ne-o spune, ce e de făcut în asemenea momente de grea încercare.

Se pare, că-i un duh, dintr'alte vremuri, care s'a sălășluit în aceste momente mari în sufletele noastre, așa de înferbântate ne sunt inimile și așa de înălțat ni-e gândul«.

Continuă apoi arătând greutățile, cari au venit mereu asupra-ne și lupta puternică, ce am dus-o pentru a nu ne lăsa copleșiți.

Arată, că avem dreptul la o cugetare liberă și manifestarea ei prin presă.

De când statele s'au trezit la viața constituțională, zice oratorul, libertatea cuvântului și libertatea presei au ieșit din cercul strimt al drepturilor individuale și bărbații luminați au început să înțeleagă, că aceste libertăți nu sunt numai pentru binele singuraticilor, ci ele sunt cea mai puternică garanță, pentru însași ființa statului, pentru însași constituția.

Presa liberă e chemată să joace rolul principal în controlul statului, și tocmai pentru aceasta guvernele ne prigonesc pe toate căile, voind ca prin asupri și pedepse să ne închidă glasul, care numai adevărul grăiește.

Planul guvernului e un nou atac împotriva noastră.

Arată apoi prigonitorile ce s'au adus gazetarilor noștri — și susține, că în locul celor stârpiți se vor găsi noi apostoli, încredințați cu purtarea steagului libertății.

Spinoza zicea la 1670: »Ce nenorocire mai mare poate fi pentru stat, decât dacă oameni onorabili vor fi urmăriți ca criminali numai pentrucă altfel cugetă și nu știu să se prefacă«.

Sfârșește cu frumoasele versuri ale lui Coșbuc:

Tot una e, dac'ai murit
Flăcău ori moș îngârbovit,
Dar nu-i tot una leu să mori
Ori căne înlănțuit.

Vorbirea canonicului dr. A. Bunea.

Mă voiu silii să dau câteva amănunte sincere din frumoasa vorbire, care a putut să fascineze

sufletele miilor de oameni și să planteze în ele cu cuvinte atât de calde și cu dragoste de neam iubirea limbei noastre strămoșești.

Iată în ce mod s'a exprimat dl dr. Bunea:

»Tresar, zice d-sa, când văd la olaltă atâția români: cari nu au pregetat, să vină din depărțări, pentru a-și recori sufletele, la cuvintele noastre.

Multe se vorbesc pe seama urgisitului popor român, dar toată lumea — trebuie să recunoască, că poporul nostru are mari virtuți și în aceasta direcție nu-l întrece nici unul dintre națiunile, cari trăiesc sub coroana habsburgică.

Cea mai aleasă dintre virtuțile sale este aceea, ce se numește credința către tron, pe care românii au arătat-o întotdeauna.

Oasele lor au albit câmpiile Lombardei, văile Boemiei au curs de sângele românului, Dunărea a fost înroșită de sângele părinților noștri, pentru a ține sus și slăvit tronul M. Sale.

Altă însușire a poporului nostru e dragostea nefățărită față de patrie. Nu ne putem gândi la mărimea jertfelor aduse de strămoșii noștri pentru fericirea acestei țări. Cine da piept cu oardele barbare, cine-și pune pieptul în fața năvălirilor turcești, dacă nu oropsitul nostru popor? Dela cetatea Branului de lângă Brașov până la Banat și până la Dunăre un lung șir de piepturi oțelite în frunte cu viteazul voevod de viță românească Ion Huniade Corvinul, a făcut să se cutremure semiluna barbară. Mai târziu în veacul al 18-lea pe la 1761 împărăteasa Maria Terezia, care a înțeles vitejia poporului român, a căutat să întrebuițeze brațele și sufletul credincios al românului, întrebuițându-l ca paznic al graniței atacate de vecini. Atunci s'au organizat cele 2 regimente de graniță, primul dela Predeal până la Porțile de fer, al doilea la Năsăud și în urmă și-a găsit ființă al treilea regiment în ținuturile bănățene ale Dunării.

Toți erau ostași și toți se duceau cu dragă inimă să-și apere țeara, tinări și bătrâni.

Numai muierile rămăneau acasă și acestea înlocuiau pe bărbați în lucrul greu al câmpului, punând mâna pe coarnele plugului și trăgând cu coasa, pentruca bărbații lor să poată apăra țeara.

Astfel credința către tron și patrie au fost cele mai frumoase însușiri ale neamului.

Pe lângă acestea trebuie să remarcăm munca neobosită, care nu-l lasă să piară.

Din Carpați până la Tisa nu vom găsi brazdă neudată de sudoarea neamului.

Alături de aceste calități superioare pentru un popor, care vrea să se afirme, ca un element de ordine și activ în stat este dragostea și alipirea de limbă și credința strămoșească, care-l caracterizează.

celor din București. De dragul unității e necesar, ca la Consistoriile române din Sibiu, Blaj și pe aiurea, să se întrebuițeze aceeași nomenclatură — în marginile posibilității — ca la mitropolia din capitala țării românești. În gimnaziile noastre, în corespondență, în toate actele oficiale să căutăm a ne apropia de limba ușoară întrebuițată la oficiile școlare din Regat. Să ne desbărăm de toate clișeele limbei moarte și fără înțeles și să introducem în locul lor fraza ușoară și flexibilă a fraților noștri mai înaintați.

Găsesc că reforma s'ar putea face cu mult mai ușor decât ne-am putea închipui. Dacă de pildă *Asociația* din Sibiu ar lua cestiunea asupra-și, ca o problemă de întâia importanță, reușita ar fi mai sigură. Și iată cum. Onoratul comitet ar însărcina pe dl Goga să alcătuiască un fel de *index verborum prohibitorum*, de toate cuvintele pocite, întrebuițate la oficiile noastre diferite. Alături de aceste cuvinte Goga, cu simțul său pentru limbă și cu orientarea sa temeinică, ar așeza terminii corespunzătoare, întrebuițate în țara românească, întru cât îi se vor părea raționali. Dictionarului acestuia îi se va da cea mai largă răspândire și se va face în favorul lui cea mai

întinsă propagandă. Și astfel multe *caconificiuni* se vor stârpi și vom ajunge a înțelege și *scripsele* oficiale. *Fidelio*

CORBEIU.

PARTEA III.

Narațiune de Ioan Slavici.

IV. La răspântii.

(Urmare).

În ajunul zilei de Bobotează dar, când Părintele Andreiu, luând îndemn din cele petrecute în ziua de sfântul Vasile, a îndrăznit să vie cu »Iordanul« și la Căsoaie, Corbeiu s'a retras stîncios într'un colț, ba, ca să n'o jignească pe dânsa, a atins cu buzele crucea din mâna preotului și și-a plecat capul, ca să fie stropit cu apă sfințită, — o formă — pentru dânsul — deșeartă, din care nici un bine, dar și nici un rău nu putea să urmeze.

»La mulți ani ziua de astăzi, — grăi preotul viu mișcat, — și Dumnezeu să aibă 'n paza lui casa aceasta«.

Corbeiu se plecă și-i mulțumi însoțindu-l până la ușa, și era în casa lui atâta serbătoare când vedea bucuria Luciei, care în viața ei atât de puține bucurii avuse.

Tot sunt și între preoți oameni cum se cade, ba greu nu i-ar fi fost, dac'ar fi voit, să se încredințeze, că sunt chiar mulți.

Tocmai de aceea însă o măhnire, pe cari nici chiar șie însuși nu și-o mărturisise, îi cuprindea din ce în ce mai mult sufletul.

Prea era fata deprinsă cu cele bisericesti, prea mult îi plăcea să se închine, să tămăduieze și să stropească cu apă sfințită, pre sus îi pune pe slujitorii altarului în gândul ei.

Doamna Fireanu avea dreptate: ori-și-cât de nefiresc lucru i-s'ar fi părut lui, fata ținea să fie preuteasă. Așa fusese crescută de mătușa ei, femeea cu mult simț practic. Înțăr rostise atunci vorbele »De ce atâta grabă!!« căci în clipa hotărâtoare ea se dădea fără ca să se simtă jertfită.

Chinuit de gândul acesta, el trebuia neapărat să caute ușurare dându-l pe față.

»Și cu Moia cum rămâne? o 'ntrebă el după ameazăi, când se aflau numai amândoi.

La boala «VÂNĂ de AUR», diabetă și intestine indispensabil pentru leuze și copii în fașe. Tot omul iubitor de curățenie indispensabil trebuie să întrebuițeze medicamentul «ZERO», căci prin el dobândești o dispoziție plăcută și foloșitoare.

Impiedecă ori-ce infecție și zgăriere.

La întrebuițare e mai ieftin decât hârtia. Ori unde se poate căpăta.

„ZERO“ e fabricament de vată, brevetat.

BUDAPEST VII. — Strada ROZSA 45.

Telefon 87-52.

Telefon 87-52

Două mii de ani sunt de când a început să se plămădească poporul nostru dela Marea Neagră până la Dunăre.

Străbunii au cuprins ambii țărmi ai Dunării de jos și s'au așezat să dea început neamului.

Șase sute de ani am stat sub ocrotirea Romei și ca credință și ca sânge. Ea ne-a învățat limba pe care n'o putem uita.

Multe popoare au venit asupra-ne, hunii, gepizii, avarii, slavii, toți ne-au luat avuturile, ne-au dărâmat cetățile de apărare, turnurile de credință ni-le-a făcut una cu pământul, au prădat, au ars tot ce a avut bietul român, i-a rămas însă *limba și credința și a rămas poporul român.*

Au venit apoi veacuri triste asupra noastră, cari ne-au nimicuit toată cultura noastră latină.

Slavii ne-au impus schimbări, așa că numai la vatra săteanului și în codru, în frumoasele cântece jalnice și de durere ne-a mai rămas curățenia chipului și obiceiurilor noastre vechi.

A trecut povoitul cum se varsă o apă mare peste o luncă, dar vine soarele și rădăcina din noroiu capătă putere, incolțește, crește și iese floarea la iveală. Așa a ieșit poporul român.

Ne-am încheiat mai întâiu în biserică, unde am putut în stat și cu jertfe și greutate ne-am zidit biserici, ne-am organizat sub voievozi, sub kneji și am început o viață națională.

Au trebuit veacuri până ne-am recules.

D-zeu ne-a ajutat.

Astăzi avem atâta mândrie națională, că nu ne mai lăsăm să și bată fiecare joc de noi.

Avem iubirea de limbă și credință, cari ne fortifică, avem instituții, două mitropolii, licee, școli elementare, și adaug cu mândrie, că în timpul din urmă 3400 de școli la sate le-am putut înjgheba.

Ne-am luat pâinea din gura copiilor pentru a putea plăti pe dascăli, ne-am vândut vita din curte, pentru a câștiga puțină carte, care ne luminează viitorul.

În sufletul nostru a fost săpată credința, că voi vă faceți bine.

Fără limbă, fără învățătură un popor nu poate trăi!

Cât de tare s'a înmulțit numărul românilor, cari știu carte.

Ce podoabe s'au ivit în mijlocul nostru, Coșbuc și Goga cu sentimentul lor cald pentru popor sunt fii neamului nostru.

Ne bucură mult, că în poporul nostru a putut prinde rădăcini așa de adânci dragostea de carte și suntem fericiți ori de câte ori vedem țărani cumpărând cărți și gazete, pentru a se lumina.

Ați făcut școalele și vreți să le țineți mai departe? (strigăte: vrem, cum să nu vrem).

Lucia se împăcase cu gândul, că-i este hotărâ-

rită soarta; sângele i-se răci cu toate aceste în vine.

»Cum vei voi da, — răspuse ea.

»Nu-i cum vrei tu! Ai să-mi vorbești cu inima deschisă«.

Cu inima deschisă!? — Dar cine și-a dat vre-o dată silința de a deschide inima ei? — cine a 'ntrebat-o și cine a voit să ție seamă, care îi sunt gândurile și dorințele?

»El ține la mine, — răspuse ea.

»Asta mi-a mai spus-o, — grăi dânsul supărat. — Despre aceasta nu mă îndoiesc! — Eu te 'ntreb, dacă ții și tu la el?«

Lucia se uită jignită în fața lui.

»Și asta ați putea s'o știți, fără ca să vi-o spun, răspuse ea cam înțepată. — Nu țin, căci numai în treacăt l-am văzut și nici odată n'am stat singură cu dânsul. Mă mângâie însă gândul, că pentru dânsul n'am să fiu nici odată o sarcină, că el n'are nici odată să voiasă a scăpa de mine, și atât e destul«.

Pe Corbeiu îl râniau adânc vorbele ei și puteau să-l rănească. El trebuia însă să-i dea dreptate.

»Cam în ce fel să ție-o dau!?« — îi zise d-na Fireanu. — Li era dragă afară din cale fata și ar fi ținut-o viața lui toată; dar — ce rost avea ea în casa lui? — Odată mai curând ori mai târziu, cu cât mai curând, cu atât mai târziu, trebuia să-i facă rost.

»Nu vor nici alții să scape de tine, — îi zise el; — sarcină nu ești pentru nimeni; eu doresc însă să te văd fericită și fără de voia sa, nimeni nu se poate feri«.

Vorbesc din sufletul vostru, pentru că știu ce gândiți.

Voi nu sunteți împotriva lucrului, ca învățătorii să capete plăți mai mari dela stat, și chiar legile țării zic prin art. 20 din 68, că statul e dator să dea tuturor bisericilor toate cele ce sunt de lipsă pentru a ținea școale, preoți și învățători.

Tălmăcesc deasemenea gândul vostru, când zic, că voi nu doriți ca școalele voastre să nu mai fie de aci înainte românești.

Tot românul dorește, ca ele să rămână așa precum s'a făcut.

Articolul 44 din legea din 1868 garantează caracterul românesc al școalelor. Legile acestea să le ținem cu tărie.

Am zis, că suntem credincioși M. Sale și Constituției și nu doresc să fim întrecuți de alt popor în aceasta privință, dar avem și noi un drept, să cerem, să nu ni-se știrbească drepturile garantate de lege.

Dacă plătim dări, dăm soldați și ne supunem constituției, avem dreptul, să cerem dreptate.

Și numai atunci e dreptate, când un popor poate învăța, se poate cultiva în limba lui.

De aceea ne-am adunat noi aci.

Ni-s'a cutremurat sufletul, când Apponyi a deșpus proiectul său la cameră.

După proiectul acesta de lege, care poate să vie la rind cât mai în grabă, o parte din școalele, unde limba de propunere a fost română, nu vor mai fi pentru viitor. (Să ferească Dzeu, se văeta poporul.) Școala agronomică și de repetiție, care le-am ținut și vom să le ținem în limba noastră, nu vor mai fi ale noastre.

Aceast proiect mai zice referitor la punctul, care da dreptul, să aleagă cărțile și modul de propunere mai marilor nostri bisericești, că acest drept nu-l mai au și va trece pe partea acelora, cari ne dictează legile.

În țara aceasta avem mai multe confesiuni. Ministrul, trebuie să fie pentru toate, nu poate fi însă decât numai dacă scoate din ele cele ce se țin de credință, care diferă a unuia de a celuilalt. Astfel el face cărți fără credință.

Copii vor fi crescuți din cărți, cari nu vorbesc de legea noastră.

Un alt lucru trist. Aritmerica, adică socotelile, și geografia și istoria și constituția țării, adică legile, cari ne conduc se vor propune după norme, dictate de ministrul de și în legătură cu propunerea limbii maghiare. (Un țaran: Nu putem trăi cu două limbi).

Proiectul nu ne trebuie! Noi cerem, ca el să fie scos din dietă. (Strigăte: afară).

Ne spun, că dacă copii nostri învață unguerește, ajung în deregătorii mari. (Strigăte nu ne trebuie).

»Eu sunt fericită, — răspuse ea, — și faceți când veți crede, că nu mai sunt, ce veți voi cu mine. Dvoastră știți mai bine decât mine, ce e și ce nu e bine pentru mine«.

Vorbele aceste erau rostite cu atâta încredere, încât Corbeiu se simțea biruit de ele, și, strivit de simțământul mării răspunderi, pe care o luase primind-o pe dânsa în casa sa, rămase timp îndelungat, cu ochii țintă la pământ.

»Să vedem« — grăi dânsul într'un târziu.

Da! — nu însă totdeauna te lasă lumea să vezi.

Jos în vale era un om, care nu voia să-i dea răgaz, Ghiurca cel neastâmpărat, care din ziua de sf. Vasile nu-și mai cunoștea feciorul, și a doua zi Moină a și primit scrisoarea, în care era vestit, că s'a 'ntors fata, și e dorit să vie acum, când sărbătorile îi dau răgaz.

A și venit Moină, ca să mai întrebe odată »Cum rămâne cu mine?«

Lucia, când a aflat, că vine, că e aci, și mai ales când l-a văzut cu ochii ei, a alergat tremurând la Corbeiu și i-a șoptit vorbele:

»Da, da! — numai nu acum!«

Moină tremură și el, când a văzut-o. Nu mai era fata, pe care o știă dânsul. Li era frică să ridice ochii asupra ei și se întrebă »Cum o să rămâie cu mine apoi!?«

Era deci fericit și el că »da, dar nu acum«.

Dar n'avem noi copii culti, cari știu unguerește mai bine decât ungurii și cât dintre ei au slujbe? (strigăte: nici unul, ne mint).

Vedeți, deci, că nu e drept aceea ce ei ne promet, căci cel-ce vrea să-ți facă un bine, îl și face, iar nu numai îl făgăduiește. Pentru făgădueli goale nu ne dăm limba și credință, — pentru-că nimic nu ni-e scump, ca limba, care trebuie să o păstrăm până la moarte și credința, care vom trece-o și dincolo de mormânt.

Dar mai e vorbă de școală creștină când dascălul va trebui să fie numit de ministru?

Poate fi vorba de școală creștină din care vor fi, scoase cărțile creștinești?

E vorba iubiților de binele și fericirea noastră. Ne dăm sângele pentru M. Sa și țară, cerem însă să ne lase să trăim ca români și ca creștini.

Nu vrem rău nimănui, nu urim pe nimeni, ci putem chiar lua exemplul dela unguri, cari își iubesc limba lor. (strigăte: și noi ne-o iubim pe a noastră). Toate popoarele, cari n'au făcut acest lucru s'au prăpădit, ungurii au rămas, dar au rămas și românii, pentru că și ei și-au iubit limba.

Suntem un popor, care ne creștem copii în dragostea de limba strămoșească, mamele îngână cântece românești și românește își desmeardă pruncul la sân, românește glăsuiește frumoasa noastră slujbă bisericească, cea mai frumoasă dintre toate și dorim, că așa să rămână.

Prin proiectul ministrului Apponyi nu putem rămâne ceea ce am fost.

Până și biserica e amenințată în temelile ei.

Până când slujba se face românește, până când românește veți primi sfintele taine, iar casele, viile, țarinele și ogrăzile voastre vor primi în graiu strămoșesc binecuvântarea, până atunci va fi bine, îndată ce însă în școală se va propune o limbă străină nu ne va mai rămâne nimic, cu ce am putea garanta viitorul națiunii noastre.

De aceea ați venit aici, pentru a lupta cu toată țaria și unde ni-se va da privilegiu în contra apucăturilor acelora cari vreau să ne înstreineze de limba noastră, să știe toată lumea și M. Sa și guvernul țării, că noi vom, ca pentru sângele ce l'am vărsat pentru țara aceasta, suntem vrednici, ca acest proiect să se retragă. (Strigăte de aprobare și urale de să trăiască au subliniat frumoasa vorbire a canonicului Bunea).

Proiectul de rezoluție.

Iată acum și proiectul de rezoluție, ce s'a luat în adunarea dela Blaj:

Românii din cercurile electorale Aiud, Vințul de jos, Dicio-Sânmartin și Uioara întruniți în adunarea poporală ținută în piața Blajului Duminecă la 10 Martie 1907, după ce au discutat cestiunea sufragului universal și-a libertății de presă, precum și proiectul despre raporturile de drept ale școalelor populare primare, ce nu au caracter de stat și despre lefii învățătorilor dela școalele comunale și confesionale, au adus următoarea:

Hotărâre:

I. Adunarea poporală cere și pretinde dela toți factorii constituționali ai Ungariei, ca conform mesagiului Maiestății Sale imperiale și regești apostolice, cu care s'a deschis Dieta din 1906, să se introducă fără amânare în Țara Ungurească votul universal și secret. Cercurile electorale să se rotunzească astfel, încât toate popoarele Ungariei să-și poată validă voință în ocârmuirea și administrațiunea statului, potrivit cu numărul lor și cu jertfele de sânge și de avere, ce ele le-au adus totdeauna și le vor aduce pentru patria comună. Pacea, liniștea și bunăstarea patriei nu se poate dobândi de cât prin o lege electorală dreaptă, care se deschidă porțile constituției pentru toate păturile societății și pentru toate popoarele țării și astfel să dea acestor popoare una din cele mai puternice garanții

pentru existența și dezvoltarea lor conform însușirilor etnice și tradițiilor și aspirațiilor culturale.

II. Adunarea poporală văzând cât de des și cât de greu sunt osândiți mulți dintre acei concetățeni, cari în presă își ridică glasul pentru drepturile popoarelor din Ungaria și fiind convinși, că delictele de presă nu pot fi judecate cu dreptate numai de acei cetățeni cari citesc și pentru cari s'au scris produsele de presă, cere și pretinde o lege de presă, care să închidă pentru totdeauna ușa la izbucnirile animosităților dintre popoarele conlocuitoare și care să nu poată sugruma niciodată libertatea gândirii și a cuvântului și mai ales să nu poată împedeca manifestarea voinței, dorințelor și aspirațiilor popoarelor ce alcătuiesc statul Ungar.

III. Adunarea poporală își ridică glasul său de protestare înaintea tuturor factorilor constituționali ai țării, împotriva proiectului de lege despre raporturile de drept ale școalelor populare primare ce nu au caracter de stat și despre lefii învățătorilor dela școalele comunale confesionale, și pretinde, ca acest proiect să fie luat dela ordinea zilei în parlamentul țării, căci nu înbunătățirea lefii învățătoarești ne neliniștește ci condițiile de care ne este legată această îmbunătățire. Împlinirea acestor condiții, așa precum este prevăzută în proiectul de lege, nu poate avea altă urmare de cât desființarea naționalităților nemaghiare și a bisericilor lor. Nu se mai ține seamă în acest proiect de legile fundamentale din 1868 pe cari se întemeiază și de cari este legată restabilirea constituției ungare. Limbile naționalităților sunt scoase chiar și din acelea școale agronomice de repetiție cari vor fi susținute de naționaliști și de bisericile lor și astfel să vatămă paragraful 17 din art. de lege 44 din 1868, care îndatorește statul ca în orișice fel de școale chiar și în cele de stat până sus la academii și la universități să se îngrijască, ca naționalitățile nemaghiare să se folosească numai de limba lor în predarea învățământului public. În celelalte școale primare confesionale să dă limbii maghiare un teren atât larg, încât limbile naționalităților abia mai au ceva loc. Cele mai importante obiecte de învățământ, ca aritmetica, istoria, geografia, constituția patriei, iau și se predeie în legătură cu învățarea limbii maghiare și după manuale și plan aprobate exclusiv de Ministrul de culte și instrucțiune publică, cea ce face aproape cu neputință instruirea și creșterea pruncilor în limba părinților. — Senatele școlare, preoții, învățătorii și autoritățile cele mai înalte bisericesti sunt silite a se îngriji de învățarea limbii maghiare în măsură așa de mare, încât fiecare prunc când iese din școala elementară să știe vorbi și scrie ungurește. — Și măcar că din punct de vedere pedagogic aceasta este pretenziune nefirească iar între împrejurările noastre etnografice pretenziunea aceasta nu se poate împlini, totuși dacă nu se obține acest rezultat, proiectul de lege dictează pedepse aspre asupra senatelor școlare, asupra preoților, asupra învățătorilor și asupra autorităților bisericesti și merge așa de departe încât în multe cazuri sistează chiar și dreptul bisericesti de a-și susține școala. Astfel stând lucrul proiectul de lege fantește la desființarea naționalităților cu ajutorul școalelor lor proprii, ce și-li-au înființat cu mari jertfe ceea ce spune apriat și Ministrul de culte și in-

strucțiune publică, când în motivarea proiectului de lege arată că scopul aceluia este contopirea națională (nemzeti össze forradás) Prin aceasta este însă amenințată însăși existența bisericilor românești, care folosinduse în cultul D-zeesc numai de limba românească, trebuie să-și piardă neapărat pe credincioșii lor, îndată ce aceștia nu vor mai primi în școalele primare o instrucțiune bună și largă în limba lor națională, care singuri îi poate face să priceapă toată slujba dumnezeiască, singură îi poate lega pentru totdeauna de adevărurile, cari se predică din toate cărțile liturgice și corale, din toate cântările bisericesti din toată majestatea și frumusețea fără păreche a cultului d-zeesc din bisericile noastre.

Biserica totdeauna a socotit școala de cel mai puternic mijloc pentru conservarea sa proprie. Prin proiectul de lege de care ne ocupăm, i-se ia însă din mână chiar acest mijloc de existență. — Căci nu mai poate servi bisericii aceea școală care după proiectul de lege nu mai folosește manuale aprobate de autoritatea bisericască și exclusiv de ministrul de culte și instrucțiune publică, care nu mai are învățător numit independent de către susținătorii ei, ci numai cu aprobarea ministrului; căreia nu-i mai prescrie biserica planul de învățământ, ci ministrul; — care nu-și mai poate înlătura învățătorul necredincios și stricat fără de aprobarea ministrului. — Nu poate duce decât la destrămarea organismului bisericesc aceea școală, care după proiectul de lege dă învățătorului leafă mai mare, decât preotului, și astfel aruncă între acești doi factori culturali mărul de ceartă, de invidie și de împerechere, care se scoate aproape cu totul de sub înrăurișta bisericii și se pune sub înrăurișta unor factori, care pot fi purtați de spirit dușmănos față de biserică și de instituțiile ei.

În fața acestor mari primejdii pentru existența poporului românesc și a bisericilor lui, noi toți cei adunați aici ca niște supuși credincioși ai Maj. Sale Regelui nostru apostolic și ca cetățeni devotați ai țării de sub stăpânirea Lui preainaltă, ne ridicăm glasul nostru de protestare, și cerem dreptate, care trebuie să ni-se dea în schimb pentru sângele și averea, ce le jertfim pentru mărirea patriei și a tronului.

IV. Totodată adunarea roagă pe Ilustrii noștri Arhieriei ca la locurile competente să lucre din toate puterile să se delature atentatul îndreptat împotriva legii și a limbii noastre.

V. Adunarea cu tot dreptul nutrește credința și nădejdea că deputații noștri vor lupta cu toate armele legale în parlamentul țării ca proiectul de lege a ministrului Apponyi privitor la învățământul poporal să se iee dela ordinea zilei.

VI. În fine adunarea roagă pe deputații naționalităților să organizeze o adunare de protestare a întreg neamului românesc.

Din străinătate.

Inarmările Bulgariei. S'a depus în Sobranie proiectul de credit suplimentar în sumă de 32 milioane de franci, destinat pentru înarmări militare.

Ședința a fost imediat declarată secretă, în urma cărui fapt deputații de naționalitate turcă, dintr'un sentiment de tact lesne de priceput, au părăsit sala. Deputații opoziționiști sunt în principiu pentru întărirea armatei. Ei aduc obiecțiuni numai împotriva grabei înarmărilor.

Proiectul va fi probabil adoptat.

Ziua dlui Vajda.

— Raport telefonic din Camera ungară. —

Budapesta, 11 Martie.

Vorbește Al. Vaida... Vorbește cu mare aparat științific, cu obișnuitul său avânt. Camera e apatică — poate asta deprimă puțin pe orator. Il mai năcăjește și președintele, cu neconținutele avertisări, să nu se abată dela obiect. Totuși ori cât de des se repetă astfel de incidente, deputații în număr foarte mic — nu sunt în stare să iasă din nepăsarea lor.

Nu se face liniște, nici când, dl Vaida pomenește tot mereu de partid naționalist. Nimeni nu contestă. Un freamăt lin învăluie toate. Președintele cere oratorului de câteva ori, să vorbească mai tare. Mai știi, poate asta e răsbunarea Camerei, pentru că dl Vaida neconținut o amenință, de a o îneca în puvoii vorbirei sale. Camera e străbătută de fiori, când aude pe Vaida: »o să-mi desfășur pe larg, păreriile«.

Cu atât mai vârtos ia aminte galeria de mijloc, înțesată de oaspeții distinși, români veniți la »Șezătoare«.

Mai multe dame române au ținut să vie în costum național românesc și demonstrația lor face senzație. Deputații toți privesc spre priveliștea foarte încântătoare.

Intr'astea discursul d-lui Vaida, curge încet și liniștit ca undele unui riu majestos. Dar une-ori, când denunță păcătoșii și nedreptăți adânci, brațul său se agită într'un larg gest de acuză ridicat către băncile ministeriale.

Pe coridoare ies și vin deputați. Toți se întreabă:

— Încă tot Vaida?

Ceasurile trec unul după altul. Vaida tot vorbește. Se apropie vremea de 2. Acum e neîndoios că Vaida ocupă tribuna până n sfârșit.

Arangează apoi președintele scandalul de care vorbim mai la vale.

Ședința se deschide la orele 10 și 10 min.
Preșident Justh Gyula.

Deputații naționaliști, aproape toți de față.

Trecând peste formalitățile obișnuite, la ordinea zilei, ia cuvântul Al. Vaida.

Președintele cere mereu liniște, ai noștri strigă întruna: s'auzim!

Iată vorbirea:

Vorbirea lui dr. Vaida.

Onorată Cameră! Socot că e necesar să motivez, de ce iau cuvântul nu numai eu, ci după mine mai mulți colegi din partidul naționalităților. Țin că e necesar asta, pentru că din partea mai multor colegi din coaliție, ni-s'a pus întrebarea: care e în definitiv rostul, că noi luăm cuvântul la acest proiect de lege și ce înțeles are că punem discuția pe așa teren larg.

Ei, bine, onor. Cameră, declar mai înainte de toate, că partidul nostru, al naționalităților, se consideră ca partid de opoziție, dar nu pierde din vedere nici interesul superior și datorința mare ce ne incumbă în urma poziției noastre speciale, de a fi singurul partid de opoziție în acest parlament. (Aprobări pe băncile naționalităților). Situația asta ne impune grele îndatoriri, pentru că ne obligă să reprezentăm aici în Dietă opoziția țării.

O misiune ingrătă, asta pentru că în trecut am fost expuși la multe inzulte, ceea-ce de altfel nu ne prea pasă, căci pe d'oparte ne-am obișnuit cu ele, pe de altă parte aici în cameră, cei cari ne-au primit cu inzulte, au mai slăbit-o și cred că vor și abandona acest obicei. Nu asta ne îngreunează însă situația. Nici faptul că suntem siliți, ca zilnic să propunem votare care se rostește împotriva noastră, pentru că după cât e de mică gloria ca o majoritate covârșitoare să învingă la vot o minoritate mică, pe atât de ușor suportăm și noi înfrângerea. Ne vine greu rolul însă din cauza, că până acum n'am

răușit a vă convinge despre dreptatea atitudinii noastre. Nu am pierdut însă, cu toate acestea, speranța că încetul cu încetul, vă vom face să înțelegeți punctul nostru de vedere.

Cât privește special proiectul dela ordinea zilei, înzecit suntem dator să luăm cuvântul cu acest prilej.

Suntem dator pentru că astfel vom salva din nou reputația parlamentului și astfel dovedim că suntem mai buni patrioți decât d-voastră, marea majoritate. Pentru că dacă nu am luă cuvântul noi, s'ar creă situația ciudată parlamentară, situație că s'ar da aici expresie absolutismului guvernului, în loc de suveranitate a poporului și guvernul ar putea să zică atunci: »L'état c'est moi«, dacă astfel de proiect, a cărei însemnătate nimeni nu o trage la îndoială, s'ar primi adică fără nici o discuție.

Și vă întreb, dacă d-nul referent ieri s'a exprimat despre marii bărbați din anii 60, că au fost epigoni, atunci posteritatea cum se va exprima despre epoca noastră? De aceea noi ne împlinim o datorie mare și sfântă dacă ne ocupăm mai cu dinadinsul de proiectul de lege; dacă îl punem la discuție și ne dezvoltăm punctele de opoziție aici. (Aprobări pe banca naționalităților.)

Noi știm și vedem foarte bine, că suntem într-o situație precară. Tocmai de aceea, ca să nu avem aparența majorității; recunosc, că știm foarte bine și noi, că cu rolul de opoziție pe care-l avem cu ocazia desbaterii acestui proiect de lege, facem mari servicii atât guvernului, cât și majorității. Guvernul de aceea a pus la ordinea zilei acest proiect de lege, să atragă atențiunea dela multe chestii grele, cari preocupă de prezent opinia publică. E natural dar, că dacă punem ca obiect de discuție acest proiect de lege, și noi ne luăm față de aceasta rolul de opozanți, atunci îi procurăm guvernului situație comodă, ca să ne poată nimici zilnic și așa procurându-și meritele patriotice atrage atențiunea opiniei publice a maghiarilor dela multe rele, cari sunt la ordinea zilei. Și cu toate că de când e lumea, între partidele și adversarii politici s'au validat principiile »do ut des«, și deși noi nu căpătăm nici o contravaloare totuși îi facem guvernului acest serviciu, că ne opunem și îi dăm prilej, ca pe pielea noastră să-și câștige meritele patriotice. (Mișcare în stânga.)

Mai avem un motiv pentru aceasta pe care trebuie să-l desvoltăm aici, și acesta e că și noi suntem conduși de ambiție, de o mare ambiție: dacă și pe noi ne însuflețește conștiința, că în viitorul îndepărtat acel partid național, care va ocupa atunci aceste bănci, pe cari acum suntem așa de puțini ne va aminti pe noi, ca pe marea generație, căci suntem conștii de aceea, că noi nu suntem epigonii unei mari generații, ca partidul kossuthist de azi, ci suntem eroii, vom să fim marii eroi ai partidului național în acest partid. Cred dară că nu merităm din partea d-voastră ceartă, și dispreț, ci merităm, să ne recunoașteți, că noi păzim reputația țării și a parlamentarismului, când ne-am angajat aici la rolul de opozanți. Acestea a trebuit să vi-le explice pentru ca nu cumva, după cum am mai zis, să avem aparența de naivi. Trecând la adevăratul subiect al vorbirii mele declar, că am de gând să mă ocup mai amănunțit cu acest proiect de lege, chiar și de aceea, fiindcă vorbirea lui Mihali a deschis un teren larg discuției.

Președintele: Vă rog să mă ertați; dar se vede că domnul deputat e de părerea, că după ce dl deputat Teodor Mihali amintește în proiectul de rezoluție și despre sistemul de plată al școlilor cari nu aparțin statului, acum pe baza aceasta are dreptul să se abată dela obiectul care e la ordinea zilei. Il fac însă atent, că nu are acest drept, și dacă se va abate dela obiectul, care e la ordinea zilei, după admonierile recerute, îi voi retrage cuvântul. (Aprobări în stânga.)

Vaida: E departe de mine, să vorbesc despre un proiect de lege, care nu e la ordinea zilei. Proiectul de rezoluție al lui Mihali însă, se ține în legătură strânsă de proiectul, care e la ordinea zilei, cu atât mai mult că se referă în multe puncte la proiectul de lege care e la ordinea zilei, și privește naționalitățile și confesiunile. Eu numai într'atâta voiesc să mă estind asupra acestor chestii cari sunt la ordinea zilei, întrucât sunt în legătură cu acestea, căci voi avea timp și ocazie când va veni la ordinea zilei celalalt

proiect de lege să-mi desvolt mai pe larg părerile. Cred că e mai bine dacă spun ce am de spus în cadrul discuției generale de azi, decât ca mai târziu să fiu silit a mă folosi de dreptul ca la aceste paragrafe să le desvolt toate. (Sgomot. S'auzim! S'auzim! în centru.) Dacă luăm în considerare că în toată țara sunt aproape 17.000 școli populare și între acestea — pentru ca să spun maximal — 3.500 un număr duc rol ca școli de stat cari zac în teritoriul Ungariei, iar celelalte sunt școli confesionale, numai astfel vedem la cât de puțini învățatori se va îmbunătăți starea. În urma datelor dlui Halász Ferencz școli confesionale sunt cu totul 13.269, iar de stat 4231.

Pun deci întrebarea: este drept și just ca domnul ministru de culte și instrucție să îmbunătățească numai starea învățătorilor de stat? Sunt 5463 învățatori de stat și domnul ministru îi protejază numai pe aceștia? (Sgomot). N'ar fi mult mai just și nu s'ar ajunge mai ușor la scop și nu ar corespunde mai mult culturii statului și întregii desvoltări ai situației generale dacă deodată cu îmbunătățirea stării învățătorilor de stat, domnul ministru ar purta grije și de cei confesionali, ar îmbunătăți și starea și soarta lor, ca astfel să poată corespunde mai mult chemării lor înălțătoare. (Sgomot). Este părere greșită, că numai o parte a poporului trebuie împărțită de instrucție corespunzătoare și că ajunge dacă o mare parte a învățătorilor se împărțeste de dotația justă. (Sgomot). Învățătorii muncesc egal pentru prosperarea culturii poporului, egal trebuie dar părtiniți — și materialicește în munca lor nobilă. (Sgomot).

On. domn referent spune, că aceasta a fost epoca adevăratului optimism; credeau și nădăduiau că viața socială maghiară cât și 'n comune își va putea zidi din propria putere instituțiunile populare școlare — baza culturii — și legea adusă atunci ar fi servit ca un băț magic, care să deștepte și potențeze forțele lente. Când am cetit cuvintele acestea, simțeam că pentru aceea mare generație aceasta cuprinde un dispreț. Trebuie să notez, că domnul referent a constatat, că Tisza Kálmán încă a ținut de incontestabil ajutorul de stat pentru școlile confesionale și că o singură voce s'a ridicat pentru școlile de stat. Așadar domnul referent numără și pe Tisza Kálmán între cei mai mari optimiști. Eu sunt de credință, că nu acești optimiști sunt vina, că împrejurările s'au desvoltat altfel. Nimic nu caracterizează mai bine aceasta epocă — zice referentul — decât înființarea legilor din 1868: XLIV sau articolul de lege al naționalităților și cel dela 1868: XXXVIII adică legea instrucției populare. Dar nici nu sunt doar alte legi, cari ca și acestea două să ducă la ținta la care doreau s'ajungă întemeietorii lor, adică la desvoltarea națiunii maghiare, unite 'n cuget și 'n simțire.

Astfel On. Camera și On. domn referent, dacă acești oameni au fost conduși de asemenea gânduri, apoi n'au fost naivi. Ei au fost bărbați mari și geniali și dacă nu le-a reușit s'ajungă ca locuitorii țării, fără deosebire de națiune și confesiune să se unească într-o simțire, aceasta vina n'o poartă acei bărbați, ci urmașii lor, cari nici odată n'au avut cutezanța să ncerce executarea legii naționalităților. Față cu concepția dlui referent eu aflu foarte mult de dorit ajutorarea și susținerea școlilor confesionale.

Referitor la aceasta se pregătește un proiect de lege, l-am și văzut, nu-l tratez însă — îl privesc de neesistent — deoarece nu e pus la ordinea zilei.

Sustin și declar, că în loc ca ministrul de culte și instrucție să forțeze școlile de stat, ar face mai bine să împărțesească școlile confesionale de ajutor de stat, pentru a fi capabile să-și îndeplinească misiunea. E mult mai ușor a zidi pe baze existente, decât a înființa baze noi.

Președintele: Liniște, dl deputat.
Vaida-Voevod: Dacă examinăm datele statistice, vom vedea, că în aceasta țeară sunt 614 mii astfel de copii obligați a cerceta școala, cari în general nu umblă la școală. (Mișcare.) Aceste sunt date bune de compătimit și foarte triste. Și cu toate că în întreagă țeară sunt 12686 de comune, totuși nu sunt decât 4221 de școale de stat și 13269 de școale particulare.

Deci putem zice fără nici o analiză specială și fără a lua în considerare deosebită datele statistice, că relațiile noastre culturale sunt foarte puțin strânse și într-o stare de absolută neglijență. (Mișcare.)

Dacă considerăm mai departe, că în cele mai multe locuri, relațiile comune sunt astfel întocmite, încât pe câte o școală vin 138—140 de elevi, pe fiecare învățator însă 80—90, atunci cred, că pot să constat fără exagerare, că între astfel de împrejurări, câtă vreme se va menține starea aceasta deplorabilă de lucruri, va fi cu neputință, ca relațiile noastre de educație publică să se îmbunătățească.

Considerând acest punct de vedere, recomand atenției ministrului de culte, să binevoiască a ținde într'acolo, ca școlile și învățătorii particulari să fie la timpul său tot așa de retribuiți, ca și institutorii de stat, căci e cu neputință, ca educațiunea să se poată înălța numai atunci, când vor beneficia de ajutor numai aceștia din urmă.

Încât privesc relațiile în țeară, am dat peste date într'adevăr clasice în cartea lui Halász Ferencz, pe care toți o cred împreună cu mine, ca specială în această direcție.

Nu vorbesc de comunele nemaghiare, ci citez din aceasta carte datele referitoare numai la ținuturile și la comunele pur maghiare, cari natural stau în legătură cu proiectul de lege, care vorbește despre învățământul popular de stat.

Citez următoarele din cartea lui Halász Ferencz: Zice între altele, că în Cluj 619 elevi lipsesc dela cursurile regulate.

Partea cea mai mare a școlilor e arhiplină și sunt forțe de învățământ, cari trebuie să învețe în 80—100 de clase.

În Murăș-Oșorheiu, care e de asemenea oraș curat maghiar, 583 de elevi nu cercetează zilnic cursurile.

Forța materială a ambelor orașe e istovită prin subvențiunile instituțiilor actuale.

Sunt în desbateri noi înființări de școale de stat. Că de ce sunt astfel relațiile, aceasta ne-o explică Halász Ferencz și aci, pentru că am zis, că voesc să pertractez din punctul de vedere al intereselor totalității cetățenilor statului.

Căci dacă băiatului aceluia nu i-a dat Dumnezeu destulă inteligență, o înlocuiește aceea banul și protecțiunea părinților. Dar cum putem aștepta, ca, ori și cât îmbunătățind salariul învățătorilor de stat, să se îmbunătățească împrejurările în privința aceasta, până când pe de-o parte aducem legi, cari silesc pe părinți, să-și trimită băieții la școală, la din contră vor fi pedepsiți, pe de altă parte nu aducem legi paralele despre instrucțiunea gratuită. (Drept! Așa-i la mijloc). E o siare absurdă și imposibilă, ca să constrângi pe cineva la astfel de lucru, pe care nici pe lângă cea mai mare bunăvoință nu-l poate îndeplini. (Drept! Așa-i! la mijloc). Cum poți pretinde dela țaranul sau muncitorul sărac, care cu ziua își câștigă, niște fileri, cari nu se ajung nici pentru pâine, necum și pentru carne pentru băieți, să cumpere pentru băiatul care însuși nu face 20 de kilograme 5 chil. de cărți și nu știu mai câte chil., de recuisite școlare, și să-l trimită la școală. Mai de grabă ar trebui îngrijit de aceea, ca școala să deie gratuit nu numai învățator, căci prin aceea, că lui i-se îmbunătățește salariul, săvârșim numai jumătate de lucru, ci trebuie să deie băiatului și recuisitele gratuit; căci dacă statul pretinde dela omul sărac, ca să-și trimită băieții la școală, trebuie să-i deie și puțința, ca el de fapt să-l poată trimite. Cunosc cazuri foarte multe, și și D-v. cunoscători, când omul sărac vede că băiatul său are talent și ambiție de studiat, dar nu-l poate nici pe lângă cea mai mare bunăvoință nu-l poate da la studiu, căci lui îi lipsesc și banii pentru minimumul de existență. (Sgomot).

Președintele: Rog liniște!
Alex. Vaida: Nu știu, la ce ținește proiectul de lege a ministrului de instrucțiune, de bună seama voiesc, ca cel puțin în unele privințe să se amelioreze instrucțiunea publică, ca învățătorului să i-se deie posibilitatea, ca el fără griji să se poată dedica cu totul misiunii sale sublime. Școala aceea va rămânea însă goală, dacă dl ministru de instrucțiune nu va rezolva și celalaltă parte a chestiunii, dacă nu va grăbi cu instrucțiunea gratuită de stat.

De aceea v'ăș ruga, să vă cugetați asupra chestiunii, și dacă nu e prosibil, fiindcă împrejurările financiare nu permit, ca să se poată îndeplini în țara întreagă, începă-o cel puțin în unele locuri, și prin acestea să-i pună bază. Prin aceasta nu numai dl ministru de instrucțiune și-ar câștiga merite neperitoare, ci și guvernul actual și majoritatea și-ar asigura laurii nemuririi, și ar săvârși cel puțin o faptă măreață între cele multe mici, prin ceace ar merita — recunoștința pos-

terității. (Aprobări la mijloc). — Chemarea unui guvern nu e numai aceea, ca să facă în grabă proiecte de lege, ci și aceea, ca prin alcătuirii mari să pună baza unui viitor mai bun, (Drept! Așa-i la mijloc).

Căci omul sărac nu numai de aceea nu-și trimite copii la școală, fiindcă de multe ori nu are bani, ci la aceasta contribuiesc și alte multe împrejurări. Aici iară mă refer la Halász Ferencz. De geaba e instrucțiunea de stat, de geaba se urcă salariul învățătorului, dacă nu căutăm modalități și mijloacele, cu cari să învingem antipatia poporului față de școală.

Nu voesc să mă abat la chestiunea naționalităților în legătură cu proiectul de lege, ci voiesc să citez din opul lui Halász numai datele referitoare la naționalitatea maghiară. El zice adecă în opul său foarte interesant cu privire la instrucțiunea elementară: «Sub durata funcționării mele îndelungate ca inspector școlar de multe ori am esperiat, ca poporul nostru maghiar luat cu binșorul s'ar putea îndupleca să jertfească pentru scopuri școlare»...

On. Cameră! Noi naționalitățile și noi am avea oare-cari drepturi în patria aceasta. (Aprobări pe băncile naționaliste). Ba am avea chiar drepturi garantate în legi, legi sancționate de Maiestatea Sa, și astfel aceste legi ar fi de datoria atât a guvernului cât și a Maiestății Sale să le respecte ca și pe celelalte. Aci e § 17 art. XLIV: 1868. Acesta este foarte actual acum când desbatem ridicarea salarelor învățătorilor de stat. (Citează articolul).

On. Cameră! Va să zică acei oameni naivi, cum i-ați numit azi s'au gândit la adevărul, că numai pe baza culturi și a sentimentelor, se pot toate popoarele țării, ceace Dvoastră numiți națiune, uni într'un mănunchi. Pentru că domnilor nu sentimentul de naționalitate, nu limba naționalității, nu faptul, că cineva știe ori nu unguște face unitatea națională, ci unitatea sentimentelor în toți cetățenii țării naște unitatea statului. (Aprobări vii pe băncile naționalităților).

D'acea on. Cameră, dacă guvernele din trecut au greșit atât de mult în privința aceasta, cred că este acum vremea, ca ministrul de culte să se pună pe acest punct de vedere. (Aprobări la naționalități). Pentru că dlor pân'acum n'a fost nici odată ca guvernul să fi înființat numai o școală pe banii statului pe seama naționalităților. Apoi întreb nu o simte nimeni dintre Dvoastră în cari este un dram de respect față de lege și față de dreptate, că starea aceasta este absurdă? Nu o simte nimeni dintre dvoastră, că este imposibil ca o lege sancționată să nu se execute și în acelaș timp să pretindeți dela cetățeni, ca dânșii să respecte legile. Dacă guvernul și Maiestatea Sa care a sancționat legile, îngăduiesc ca acestea să fie călcate în picioare nu se pot aștepta să aibă autoritate înaintea poporului. Afirm că toate guvernele trecute poartă vina, că naționalitățile sunt cu neîncredere în guvern. sunt cu neîncredere în rege, pentru că legea naționalităților nici-odată n'a fost executată, numai creată și sancționată. Aștept dela guvernul actual, ca rupând cu trecutul, se va pune pe singurul punct corect de vedere. Respectul dreptului, trebuie să fie suprema lex, nu numai pentru cel din urmă cetățean, ci în primul rând, pentru ministri și pentru însuș regele încoronat. (Așa-i! pe băncile naționalităților).

Oratorul arată apoi drepturile autonome ale bisericilor privitoare la școli și continuă:

Pe baza acestora statul este dator a sprijini cu ajutoare materiale nu numai pe învățătorii de stat ci și pe cei confesionali...

Președintele: Observ că dl deputat a deviat cu totul la proiectul de lege a învățătorilor confesionali. Asta n-o pot tolera și vă fac atent că continuând vă retrag cuvântul. (Aprobări).

Alexandru Vaida: Onorată Cameră: În proiectul de lege de față se cuprind dispozițiuni privitoare la rolul ce-l au confesiunile la executarea acestei legi, prin urmare nu m'am abătut dela obiect...

Președintele: Vă fac atent d-le deputat — și după ce vă fac atent acum a doua oară, dacă vă veți mai abate dela obiect simplamente vă voi retrage cuvântul. (Aprobări în dreapta și în stânga).

Barabás Béla: Nu-i corect!

C. Brediceanu: Aceasta este libertatea cuvântului! (Sgomot).

Președintele: Să mă scuzați, nimeni nu atinge aici libertatea cuvântului. Acum este la ordinea

zilei proiectul despre regularea salariilor învățătorilor de stat prin urmare dl deputat nu poate vorbi la alt obiect. Regulamentul zice că punându-se la ordinea zilei vre-un obiect, oratorul trebuie să rămâie în cadrele lui, abateri numai cu permisiunea Camerii se pot îngădui (Sgomot). Strigăte: Nu permitem însă...

A. Vaida! On. Cameră! Scuzați-mă în privința aceasta eu sunt foarte bine dresat ca să nu contrazic declarațiunilor presidentului... (Mișcare pe băncile naționalităților.)

Președintele: Știu că n'ați zis-o d-voastră, ci dl Coriolan Bredicianu.

Alexandru Vaida, continuând cere permisiune dela Cameră să-și poată spune acum observările sale pe larg, ca să nu fie nevoit a lua cuvântul la discuția pe articole. După-ce președintele se opune cererii sale dl Vaida renunță la ea.

Scandalul mare.

Vaida citează din cartea lui Halász și memorandumul prelaților ortodocși. Președintele îl cheamă la ordine și-i interzice să citeze atâtea lucruri streine — zice — de obiect.

Propune un proiect de rezoluție în senzul celui prezentat de Mihali, dar amendat, și anume mai propune să se institue o cameră autonomă a învățătorilor, competentă a face numirea, transferarea și premiarea învățătorilor.

La orele 2 Vaida cere voie să poată curma în ședința viitoare, fiind acuma obosit.

Președintele invocând regulamentul, nu-i dă voie și-i detrage cuvântul.

Se produce senzație mare. Deputații naționaliști protestează, președintele sună furios clopoțelul.

Dr. A. Vlad cere cuvântul în chestie de regulament. Președintele îl întreabă: la care paragraf vrea să se raporte. Vlad spune că va vorbi în genere. Președintele nu admite și fiind-că Vlad nu se lasă, îi retrage cuvântul.

Se naște un formidabil scandal. Deputații naționaliști coboară spre mijloc, ceilalți se duc și ei spre scaunul prezidențial. E un tumult grozav și vociferări de nu se mai distinge nimic.

Intr'astea președintele stabilește cu dela sine putere ordinea de zi viitoare și ridică ședința.

Pe culuoare.

Pe culuoare e mișcare neobicinuită. Se comentează foarte viu partarea bruscă a lui Rakovszky. *Návay* deja în ședință strigase: »Asta-i ilegalitate« la adresa colegului său. Kossuthistul *Farkasházy* în mijlocul unui mare grup zice: »Așa ceva nici pe vremea lui Perczel nu s'a întâmplat!«... *Rakovszky* aude cuvintele și-i strigă: »Ești prea crud pentruca să ști judecă asta«.

Provocare la duel.

Cuvintele aceste *Farkasházy* le-a socotit ofenzătoare pentru sine și a trimis martori lui Rakovszky. E posibilă o ieșire pe teren, decumva șeful poporalilor nu va da lămuriri, cari să împace pe kossuthistul *Farkasházy*.

Manifestări.

Tinerimea română și damele, cari azistaseră la ședință, au așteptat la ieșire pe dr. Vaida și i-a făcut manifestațiuni, strigându-i: »Trăiască!«... Poliția temându-se că aceeași tinerime va face demonstrație în contra lui Rakovszky, a somat tinerimea să se împrăștie.

Apărarea națională.

Deputații contra lui Rakovszky.

Insultarea damelor române.

Budapesta, 11 Martie.

Lupta s'a înțetit. Pe deoparte *poporul*, afară, — pe de altă parte *deputații*, în Dietă, dau semne d'o bărbăție cum n'am înregistrat decât pe vremurile de mărire.

Ori care va fi sfârșitul, un lucru e sigur: învingătorii, guvernul, vor trebui să simtă sub genunchi nu oameni cari succombă, ci adversari cari nu consimt să fie înmormântați de vii, fii ai unui popor tiner și cu menire în lumea asta, își cer partea lor de dreptate și nu se vor astâmpăra până ce guvernul vitreg ține în mână paloș...

Despre chipul cum s'a pornit lupta în popor publicăm un lung raport dela Blaj. N-avem decât cuvinte de laudă la adresa fruntașilor de pe Târnavă. Sperăm de asemeni, că exemplul ce l'au dat va fi imitat și de ceilalți români.

Despre bărbăteasca luptă din ședința de azi vorbim la loc de frunte și în raportul Camerii.

Putem semna cu bucurie o mișcare între cei mai competenți aș spune cuvântul: *învățătorii români*. Mai la vale publicăm un apel primit dela un învățător către *învățătorii*. Intrebăm și din parte-ne: unde sunt reuniunile învățătoresști? N'aud luminătorii poporului român clopotul de moarte al școlii române? Primesc ei în tăcere calomniile ce li s'aduc, că dânșii tac pentrucă se bucură de ciolanele ce le fâgăduiește negiuitul ministru? Conștiința lor de români nu se infioră?

Dăm în următoarele fazele mai nou ale mării lupte.

In Arad.

S'a pus la cale convocarea unei adunări monstre în Arad. Convocătorul va fi iscălit de toți fruntașii. Toate cercurile electorale aradane, toate comunele vor fi represintate la adunare. Credem că adunarea din Arad va fi o manifestație, cum n'a mai fost.

In Oradea-mare.

Ni-se comunică o veste îmbucurătoare din Oradea-mare. Marea primejdie națională a dărâmat zidurile despărțitoare între cele două confesiuni române, între fii a aceluiaș neam și i-a unit pe toți într'u apărarea națională.

Fruntașii vor ținea zilele aceste s'at pentru convocarea unei mari adunări de protestare în capitala Bihorului, care doarme d'atâta vreme!

Sinodul protop. din Oradea-mare.

Intâia protestare din partea organelor autorizate a bisericii, vine — spre lauda lui fie zis — dela sinodul protopopesc din Oradea-mare.

Sinodul sub presidiul protopopului *Toma Păcală* a adus cu mare însuflețire o rezoluțiune de protestare împotriva atentatului contra autonomiei bisericii și contra școlii române. Sinodul roagă pe înalții prelați să intervină cu toată energia la locurile competente pentru apărarea constituțiunii noastre. Concluzul s'a trimis P. S. Sale Episcopului I. I. Papp.

Observăm un lucru: Din toate adunările, sinoade, comitete, reuniuni să se trimită protest și la Dietă, ca asupritorii să audă strigătul nostru de revoltă.

Chemare!

Primim dela un învățător șirele următoare:

În fața marelui pericol, îndreptat contra învățătorilor noștri, a școalelor noastre, de faimosul proiect despre organizarea învățământului primar de contele Apponyi, — cuvine-se ca învățătorimea să-și ridice glasul său de protestare și pe motive pedagogice să alcătuiască un memorandum, pe care să-l aștearnă numitului ministru. Sosit este acum timpul cel mai oportun, ca învățătorimea de ambele noastre confesiuni, să pună de urgență la cale de mult plănuitul congres, în care să resune cu toată vigoarea glasul unei corporațiuni, care pentru bani murdari, nu vrea să îngloade în noroiul stricăciunii, interesele de obște a poporului românesc.

Învățătorimea strângă-și rîndurile și caute-și locul ce i-se cuvine în câmpul acesta de luptă, căci competența cea mai mare o are. Să nu se mulțamească a trăi în condițiile de până acum, dar să abzică cu toată fala de salariul gras al proiectului apponyan. Iată ce ar fi de dorit.

Memoriul episcopilor — la Cameră.

Memoriul bisericeii gr.-ort. a sosit azi la Cameră. A fost signat de presidentul Justh Gy. Probabil s'a prezentat deja camerei magnaților.

Nu sunt adevărate svonurile, că sârbii ar fi în contra atitudinii luate de Români față de proiectul lui Apponyi. Insuși Polyt are să vorbească pe lung când va veni la ordinea zilei acel proiect.

Accentuăm în acest loc, că la ordinea zilei este acuma numai proiectul de lege cu privire la școalele de stat. Celalalt — atentatorul — va fi prezentat deosebit, probabil la sfârșitul acestei săptămâni,

Contra lui Rakovszky.

Clubul deputaților naționali au ținut astă-seară o consfătuire, în care ocupându-se cu incalculificabila purtare a vice-prezidentului Rakovszky din ședința de azi, au hotărît, ca mâne înainte de ordinea de zi să provoace o discuție mai lungă asupra atitudinii lui Rakovszky.

Vor forța Camera să se declare hotărît dacă aprobă ori desaproabă procedura lui Rakovszky.

Din altă parte luăm știrea, că partidul independist a ținut azi o consfătuire în care a hotărît, ca presidentul Justh să declare mâne la începutul ședinței, că ceea-ce a făcut Rakovszky este contra regulamentului.

Desavuarea aceasta ar avea de urmare demisiunea lui Rakovszky.

Damele române inzultate.

Un săcui pocit cu numele Nagy György, adevărat exemplar tipic al culturai maghiare, de care tocmai acum se declamă în Camera din Budapesta, a avut azi obrăznicia să adreseze insulte damelor române, cari se aflau pe galerie.

Fixându-le într'un mod obraznic, sălbaticul a zis:

— Ezek a hölgyek mind besózni valók. (Femeile acestea sunt de pus în sare).

D-na Lucia Cosma care l-a auzit i-a ripostat:

— Ez magyar műveltségre valló kifejezés! (Asta e cultură ungurească!)

Obrasnicul semi-barbar s'a îndepărtat rușinat.

De altfel ni-se telefonează, că astăzi era făcut un plan, din partea mai multor bărbați de stat unguri — de pânura lui Nagy György — ca la sfârșitul ședinței să izulțe pe Vaida.

Mai târziu au renunțat la planul acesta într'adevăr frumos.

Convenire socială.

Deputații naționali și oaspeții, cari au mai rămas în Budapesta dela șezătoare, au ținut astă-seară o convenire socială în »Saskör«.

S'a adunat îndeosebi multă tinerime universitară și i-s'au adus ovații lui Vaida, pentru debutul său.

La cuvântul unui reprezentant al tinerimei, care i-a asigurat pe deputați că în lupta aceasta grea tinerimea îi urmează, a răspuns deputatul național Vasile Goldiș, rostind un discurs, care a electrizat toate inimile.

Deputatul național a zis, că chiar cu prețul vieții lor vor apăra onoarea națională a poporului român.

NOUTĂȚI.

ARAD, 12 Martie 1907

— **Proces.** Azi înainte de amiază, se pertractează la senatul de acuză dela tribunalul din Oradia-mare punerea sub acuză a redactorului nostru Sever Bocu, pentru un articol scris de amicul nostru Ioan Slavici.

Redactorul nostru este apărat de dnul avocat dr. I. Marșieu.

— **O nuntă frumoasă.** Ni-se scrie: Tinărul Floria Stanila din Lipova, și drăgălașa d-șoară Silvia, fiica dlui Dimitrie și Saveta Calușer din Groși și-au serbat cununia lor Duminecă, în 3 Martie. Nuni au fost dl I. Cuhar și d-na Anuția, la care nuntă a fost invitată toată inteligența din comună și jur.

Achitare. »Libertatea« scrie: Pe Mercuri, în 6 Martie, a fost pusă înaintea tribunalului din Cluj ca senat de acuză, pertractarea excepțiilor (recursului) pe care redactorul nostru Savu Roman, l'a înaintat în contra pornirii procesului ce i-a făcut procuratura regească din Cluj pentru notița ce s'a scris în »Libertatea« despre cartea dlui Aurel C. Popovici asupra Monarchiei austro-ungare și a viitorului ei. Dl Savu Roman a dat recurs (excepții) contra pornirii procurorului, prin dl avocat Dr. Cassiu Maniu din Cluj. În 6 Martie a fost pertractarea excepțiilor. Dl Dr. Maniu s'a înfățișat întru apărarea redactorului prigonit, — și în urma temeinice sale apărări, tribunalul însuși a recunoscut silnicia ce procurorul vrea să facă foii, chiar și când nu are pentruce, — și a adus hotărîre de achitare (nevinovăție) pentru redactorul nostru, încetând ori-ce urmărire mai de parte a lui pentru acest articol.

— **Prăbușirea unui munte.** Se anunță din Bone, în Elveția, că o mare catastrofă s'a întâmplat în împrejurimile dela Sedrata, arondismentul Gulma.

În urma ploilor și zăpezilor ce au căzut de două luni încoace, un munte înalt numit Maida s'a mutat din loc și a lunecat pe o întindere de zece kilometri, distrugând numeroase locuințe omenești!

Sub dărămături au perit 85 persoane.

— **Cunună neperitoare.** Familia Teimer întru amintirea iubitului soț, tată respective socru în loc de cunună peritoare, a pus cu suma de 200 cor. baza unei fundațiuni, sub numirea »Fundațiunea bisericească Alfred Teimer«.

Scopul acestei fundațiuni, este ajutorarea tinerilor din comună, cari se aplică pe cariera comercială sau industrială.

Fapta vorbește de sine.

Subsemnatul, atât în numele comunei bisericesti, cât și a tinerilor cari vor beneficia de această

fundațiune, pe această cale vin a exprima profunda mulțămîntă marinimosilor donatori, rugând pe prea bunul Dumnezeu, să-i învrednicească a vedea încă mulți ani rodirile faptei lor nobile, iar iubitului răposat, să-i dea fericirea cerească vecinică. Bocșa-montană, în Februarie 1907 lăncu Ișfan Stan, preot.

— **Ospătărie națională în Arad.** Atragem atențiunea cetitorilor noștri asupra anunțului ospătăriei naționale românești din Arad. În strada aproape de centrul orașului, ducând tramvaiul pân'acolo dl Ignatie Pașca, a zidit un frumos otel (cu 25 camere) și restaurant, care poate fi un loc de întâlnire al tuturor românilor călători. Este și o datorință a noastră a-l sprijini, fiind român, dar și de altfel otelul, mai ieftin de cât toate, oferă cel mai mare confort, fiind arangiat foarte modern.

— **Veniturile unui toreador.** Nu de mult, când s'a însurat renumitul toreador spaniol Machagnito, cu o americană, ziarele spaniole au dedicat coloane întregi acestui mare eveniment, și au amintit între altele și aceea, că matadorul în activitate de 3—4 ani a câștigat anual câte un milion și jumătate de franci. Pe lângă acestea statistica dovedește, că 'n Spania luptele cu tauri aduc un câștig din ce în ce mai mare. În anul 1906 s'au ținut 272 de lupte cu tauri și 314 nomelade (lupte cu taur tineri). În primele au măcelărit 1379 de tauri, cari în general au fost prețuiți la 1379 pezete, s'au întreaga pecatombă a costat 2,086.500 pezete. În celelalte lupte au căzut 1500 novillos în valoare de 750.000 pezete. În aceste coridace au luat parte 33 matadori (între ei o femeie) și alți 849 torero, cari împreună au câștigat 3 milioane de pezete. Valoarea cailor omorâți cu această ocazie a fost de 800.000 pezete, iar celelalte cheltueli au fost de 1.760.000 pezete. Suma cheltuelilor 8, a încasărilor 12 milioane pezete. În anul 1905 s'au ținut cu 35 de coridace mai puțin și au fost omorâți cu 320 mai puțini tauri. Mulți toreadori și matadori au fost răniți, în cei 3 ani din urmă însă a murit un singur om în lupta cu taurii: picadorne Baena, pe care l'a luat taurul în coarne.

Dela judecătoria și tribunale.

Puși sub acuză. După doi ani de cercetare (ilustrează și asta justiția maghiară), procuratura a ajuns în fine să pună sub acuză pe 13 dintre bătaușii număroși, cari la alegerea dela Cehul-Silvaniei au sărit cu parul asupra candidatului septegenar George Pop de Băsești, spărgându-i capul atât lui cât și altor vre-o 50 alegători români.

Vom vedea însă dacă acuzații vor și fi pedepsiți, ori scapă ca nemernicii dela Amaț?!

Economie.

Adunarea generală la »Sebeșana« din Caransebeș, s'a ținut în 24 Febr. a. c. sub prezidenția dlui dr. Iosif Olariu, directorul institutului teologic; a fost foarte bine cercetată, fiind de față 30 acționari și mai mulți neacționari din Caransebeș și jur.

După primirea unanimă a rapoartelor și a bilanțului s'a aprobat împărțirea venitului curat de 28,364.97 cor. Alegeri nu au fost la ordinea zilei.

Punctul principal și cel mai însemnat în această adunare a fost hotărîrea — adusă unanim la propunerea direcțiunii — de a urca capitalul social dela 150.000 cor. la 300.000 cor., pentruca astfel să se poată mulțumi în deajuns cererile clientelei, fără de a produce disproporție între activele și pasivele acestui institut, care în timpul de 5 ani dela înființare (înființat cu capital de 30.000 cor.), dar mai cu seamă în cei 2 ani din urmă a făcut progrese foarte frumoase. Este primul institut de bani românesc din fosta graniță.

Un acționar.

Poșta Administrației.

Măgurele. Nu. Eu.
E. B. Pripileț. Am primit 10 Cor. ca abonament până la 1 Ianuarie 1907.

Redactor responsabil Sever Bocu.
Editor-proprietar George Nichin.

Concurs.

La »ZLAGNEANA« institut de credit și economii în Zlagna (Zalatna, Alsófehérmegye), în mod provisoriu află aplicare

un contabil

pe lângă un salariu anual de 1500 (una mie-cinci-sute) coroane și tantiema statutară.

Se recere să fie absolvent a școalelor comerciale și independent să știe conduce contabilitatea institutului, se poșeadă cel puțin limba română și maghiară.

După ce va fi ales în mod definitiv, succesive conform nisuițelor și purtării sale i se va mări salariul.

Petenții au a se adresa: **Direcțiunii institutului »Zlagneana«** până la 30 Martie 1907 st. n. având a-și alătura la petiție toate documentele necesarii pentru calificare, praxă și purtare morală.

Direcțiunea.

APEL

și invitație la abonament!

Prin comunicatul acesta, am onoare a apela, la inimile tuturor românilor — de pretutindena; — rugându-i se grăbească a abona la subscrișul — opul aranjat de mine, și tipărind primadata cu concesiunea Ven. Consist. Diecezan din Caransebeș de sub Nr. 3423 ex. 1905, carele poartă numele de „Cantorul Bisericesc“.

„Cantorul Bisericesc“ e o adevărată raritate la noi românii, atât ca execuție tehnică, cât și ca cuprins bogat și aranjare practică, e „unicum“.

Pentruca abonații vechi și noi, se fie în clar cu construcția „Cantorului Bisericesc“ o spun aici: opul acesta bisericesc nu e compus pe note, ca bunăoară cartea dlui A. Lipovan, din Sân-Miclăușul-mare, ci e o carte bisericească, care cuprinde toate cântările bisericești împreună cu tipicul tuturor sărbătorilor.

„Cantorul Bisericesc“ e tipărit cu litere latine, pe două coloare, tipar roșu și negru, în mărime de 18x25 cmtr., — conținând aproape 40—50 coale de tipar pe hârtie durabilă.

Cuprinsul lui e următorul: Vecernia, Utrenia și Liturgia pe 8 glasuri, la utrenie sunt adauși psalmii cei aleși cu pripelele sântilor și sărbătorilor, cari se cântă după: „Laudăți numele Domnului“; iar la liturgie sunt adause: cântarea a III-a și a IV-a din canoanele sfinților, cari se cântă la fericiri, dela: Fericii veți fi... apoi podobiile glasurilor și cântări velesitoare; apoi urmează: rânduiala vecernei, utreniei și liturgiei, următoarelor sărbători: 1. Nașt. Năc. de Dzeu, 2. Înălț. Sfintei Cruci, 3. Sânta Parascheva, 4. Sântul Dimitrie, 5. Sântii Arhangeli, 6. Intrarea în biserică, 7. Sântul Nicolae, 8. Nașterea Dlui, 9. 26 Decembrie, 10. Sântul archid. Stefan, 11. Tăierea împrejur și sântul Vasilie, 12. Dumineca Sfinților părinți, 13. Botezul Dlui, 14. Sântul Ion Botezătorul, 15. Trei ierarchi, 16. Intimpinarea Dlui, 17. Bunavestire, 18. Sântul m. George, 19. Sântii împăr. Constantin și Elena, 20. Nașt. lui Ion Botezătorul, 21. Sântii ap. Petru și Pavel, 22. Profetul Iie, 23. Schimb la față, 24. Adorm. Născătoare de Dzeu, 25. Tăierea capului sântului Ion, 26. Dumineca Floriilor, 27. Joia patimilor, 28. Vinerea patimilor, 29. Sâmbăta palimilor, 30. Dumineca învierii Dlui, 31. Dumineca Tomii, 32. Înălțarea Dlui, 33. Dumineca Pog. Duhului sânt, 34. Dumineca tuturor sfinților, 35. Troparele și condacele mineiului, 36. Troparele și condacele triodului și penticostarului, 37. Tipicul bisericesc pentru toate cazurile, 38. Rânduiala cununiei, 39. Rânduiala parastasului, 40. Rânduiala înmormântării mirenilor, 41. Înmormântarea copiilor, 42. Înmormântarea în săptămâna luminată, 43. Todeum, 44. Chemarea Duhului sfânt, 45. Adaus. Acesta cuprinde niște note explicatoare referitoare la tipicul bisericesc.

„Cantorul Bisericesc“ după cum se poate vedea din cuprinsul schițat aci, intrunește în sine: mineiul, triodul, penticostarul, strajnicul, catavasierul, octoichul și molitvelnicul.

Prețul broșat pentru abonații de esemplar 8 coroane, legat în pânză frumos ornamentat cu aur 10 cor., legătură luxoasă în piele 14 cor. — Pentru cei neabonați de fiecare exemplar 2 coroane mai mult.

La finea „Cantorului Bisericesc“ se va publica conșpectul tuturor persoanelor, cari au sprijinit edarea lui prin abonare, — împreuna cu esemplarele abonate.

Opul va apărea în anul curent.

Deiiblat (Temesm.), la Botezul Dlui.

Cu stimă deosebită:

George Bujigan,
învățător.

Când se înșală damele mai tare?

Dacă își comandă corsetele lor prin colportătoare!

Căci în casurile cele mai dese nu sunt bune. Poștiți și osteniți până la mine, unde se pregătesc ronziile cele mai la modă și cele mai potrivite.

Corsete gata, indreptătoare de talie, ce le vind în prețuri foarte ieftine.

Cor deplina încredere a prea stimatorilor doamne cu toată stima

PILCZ IRMA

pregătitoare de corsete

Arad, Deák Ferenc-u. 2.

Fondată în 1850. Fondată în 1850.

Am onorul a recomanda onnorațiilor economi

sămânțele mele cele mai escelente.

Soiurile veritabile și originale premiate de napi și de fânate.

Sămânță de Oberndorff, rotundă, galbină; roșie urieșe de Mammuth; de Ecken-dorf, dobițe de masline în formă de butelie, Ideal, trifoiu maghiar visitat de stat și liber de trifoiu roșu de Stiria.

Amestec de sămânță de iarbă pentru pajișta.

Iarbă engleză, mohor, mazăre, pisat-piparcă, sămânță de cânepă.

Atrag atenția economilor și negustorilor asupra prețurilor mele moderate.

Sămânțele cele mai bune de verdeturi flori și cartofi.

Așteptând comanda onoratului public cu cea mai mare promptitudine sunt cu deosebită stimă

DEL'ORTO K.

negustor de sămânțe la „Coana verde“ („Zöld koczoru“)

Nagyvárad, Sz. László-tér.

La dorință trimit preiscurante ilustrate gratuit. Comande din provință le efeptuesc prompt și punctual fără spese de impachetare.

„Laboratoire Cosmetique Matild“

Contra catharelor cele mai învechite a le **ofticeii,** mai folositor e decât ori și ce altete sirupul de brad Castillio. Alină tusa, încetează asudările de peste noapte, patentează apetitul bolnavului, încetează scuiparea de sânge. Prețul unei sticle 2 cor. 40 fil. În casuri de tot grave și pilulile „Guajacolin“ o cutie 4 cor.

47 Kigr. cântărea dl Dr. Gera Attila din Volo-sánka, care din tuberculoasă s'a vindecat prin sirupul de brad Castillio și de sirupul Hypophosphát

s'a îngrășat de 130 Kigr.

Pentru anemici, femeii în galbinare, pe cari îi doare foarte mult mijlocul spatelor, căror le slăbesc puterile la un lucru bagatel, pe cari consecvent îi doare capul slabilor, cari doresc că se îngrășe și în t'rească, cel mai bun medicament e „SYR HYPOPHOSPH. Co KUN“, recomandat de mai mulți medici. O sticlă 2 cor. 40 fil.

Epistole de recunoștință în schimbul timbrelor de trimetere pot da ori și cui.

Iată câteva:

On. Dn Kun István în Hajduszovát. Sirupul de brad Castillio al Dtale a folosit foarte ficei mele bolnavă de consumțiune, rog cu reînțoarcerea poștei încă două sticle. Nandrassy D. Mihály, preot, com. Gömör, Restér, u.p. Ochitina.

On. Dle! Lucrurilor publicate în ziar nu le-am dat crezământ până acum, dar de când am comandat dela Dta sirupul Hypophosphat, recunosc că și în cenusă se găsește mărgăritar. Ori și cui pot recomanda cu conștiința liniștită medicamentele Dvoastre. — Dzeu să te trăiască, ca să poți lucra pentru binele omenimei etc. Alexandru Gera, preot gr.-or., conducătorul domeniului episc., Beiuș.

Fără mercuriu și plumb! Nesticăcios!

Doamnelor!

Dacă doriți o față curată, frumoasă și rumenă să-ții delături pistrii, petele de ficat, so întrebuințați

CREMA-ALIFIA- 1 coroană.
SAPUNUL MATILD 1 cor. 60 f
PUDRA 80 fileri. 1 coroană.

Dacă nu folosește, prețul se retrimite!

Nu mai mor porcii!

Pravul de porci (scutit prin lege și sprijinit de stat) este o invenție epocală pentru economii. Cine o întrebuințează după îndrumările prescise: porcul scapă și de boala cea mai primejdioasă și că cele scrisă nu formează reclamă, mă îndătoresc se dau prețul pentru fiecare porc mort, dacă întrebuințând acest prav, porcul totuși o murit. — O cutie 2 coroane.

Se capătă la farmacistul **KUN ISTVÁN** laboratoriu de medicamente cosmetice „Laboratoire cosmetique MATILDE“ (intemeia după modelul celui din Paris la 1895 în Budapesta) HAJDUSZOVÁT 3a (lângă Debreczen).

BANCA AGRICOLĂ - BUCUREȘTI.

Adunarea generală ordinară pentru 1906 și extraordinară

CONVOCARE

În temeiul art. 38 și 49 din statute dnii acționari ai »Băncii Agricole« sunt convocați în adunare generală ordinară și extra-ordinară în ziua de **Duminică 11/24 Martie 1907 orele 2 p. m. în salonul Băilor Eforiei.**

Pentru a lua parte la aceste adunări dnii acționari trebuie să depună acțiunile lor, până la 6/19 Martie 1907, ora 6 p. m.

In București:

La sediul »Băncii Agricole«, Palatul Dacia-România, str. Lipsani nr. 1;

In Județe:

La sucursalele și agențiile »Băncii Agricole«,

Persoanele cari au acțiunile lor în depozit liber sau în garanție la Casa de Depuneri și Consemnațiuni, sau la altă autoritate sau casă publică vor putea depune în locul acțiunilor recipisele sau adeverințele caselor respective.

Vor fi de asemenea admiși a lua parte la adunări dnii acționari cari vor avea depuse în păstrare sau în gagiune acțiunile lor la »Banca Națională« sau la altă casă de bancă, particulară din țară sau streinătate, pe baza adeverințelor ziselor Case de Bancă, întru cât în acele adeverinți. se va indica numerele acțiunilor.

După 6/19 Martie 1907 nu se mai primește nici o depunere.

10 acțiuni dau dreptul la un vot.

Numărul voturilor este nelimitat.

ORDINEA DE ZI:

A) Adunarea generală ordinară pentru 1906.

1. Aprobarea bilanțului anului 1906, după ce se va asculta raportul consiliului de administrație și acela al dlor censori;
2. Descărcarea consiliului de administrație de gestiunea sa;
3. Întrebunțarea beneficiului și fixarea dividendului;
4. Aprobarea cooptărilor făcute de consiliul de administrație în persoana dlor N. G. Cantacuzino, L. L. Catargi, P. Brătășanu și Gr. Golescu, directorul general al societății;
5. Alegerea a 3 censori și a 3 supleanți pentru anul 1907; Censorii și supleanți pot fi realesi, (art. 36 din statute).

B) Adunarea generală extra-ordinară;

1. Sporirea capitalului social prin emiterea a 6345 acțiuni noi;
2. Îndreptarea greșelii strecurate în aliniatul final al art. 23 din statute, unde cuvintele „a treia“ trebuiesc înlocuite prin cuvintele „a șeșă“

Adunarea generală ordinară se va considera constituită și va putea valabil decide asupra ordinei de zi când vor fi de față un număr de acționari reprezentând o treime a capitalului social.

Dacă în ziua fixată nu se va fi prezentat capitalul cerut adunarea se va amâna, fără altă încunoștințare, pentru ziua de Joi 15/28 Martie 1907, la aceeași oră, și în această zi ea va decide ori care va fi capitalul reprezentat.

Pentru a decide valabil asupra punctelor înscrise în ordinea de zi a Adunării Generale Extraordinare se cere, conform art. 49 din statute, prezența a jumătate din capitalul social.

Dacă nu se va întruni capitalul cerut, se va convoca o adunare generală extra-ordinară peste șeșe săptămâni și atunci ea va delibera și hotărâri valabil chiar dacă capitalul social reprezentat va fi mai mic de jumătate, întru cât propunerile vor întruni voturile a 3/4 din capitalul reprezentat.

Aceasta conform ultimului aliniat de sub zisul art. 49.

București, 19/4 Martie 1907.

Consiliul de Administrație.

Am on. a aduce la cunoștința p. t. public, că m'am reîntors din călătoria de studiu din Paris și Viena și în piața **Andrássy-tér nr. 8** ușa 5, casa Gebhart

am deschis

Un salon de pălării și gală de dame

și efectuesc ori-ce lucru de branșa aceasta cu gust deplin și foarte frumos. Asemenea țin permanent în deposit **pălării gata de dame.**

Reparaturile le fac iute și esact.

Cu stemă:

Fischer Dóra, Andrássy-tér Nr. 8.

TISLER VAZUL pavagiu

Arad, strada Radnai 24

primește orice muncă de pavare

apoi

fac plăci de beton, canaluri de beton fundamentate pentru uscarea pământurilor umezi, primesc orice construcții de pământ în condițiile cele mai avantajoase și în prețurile cele mai ieftine.

ZIKMUND & COMP.

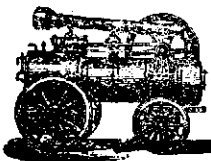
Fabrică de mașini și turnătorie de fier în **UJVIDEK**

Recomandă tot felul de mașini de economie, dar mai ales mașinile sale brevetate, premiate la cele mai multe expoziții:

de semănat sistem „COLUMBUS-DRILL“ și motoarele sale cu gaz, petrolu și benzin.

Recomandă mașinile sale

de treierat cu benzin și aburi, pluguri și tot felul de mașini agricole mari și mici.

Aranjament de mori după sistemul cel mai nou.

Trimetem preț-curente ilustrate gratis și franco.

Első szegedi len-áru damast és műszövyöde

Cseces Mihály

SZEGED, Tisza Lajos-körut 33.

Recomandă produsele sala proprie de in și damast, precum: **covoare, ștergere, fugare milieu și toate cele trebuincioase pentru pat.** Tot așa haine pentru mireasă, precum lucruri de ajur după plac.

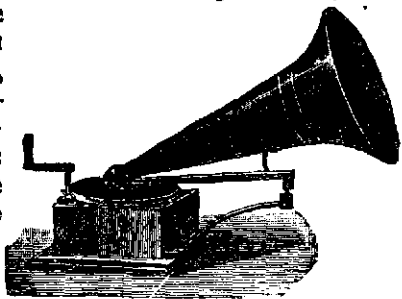
Prețuri moderate, serviciu prompt.

— La rugare prin epistolă mă presint personal. —

Nici la o familie nu-i iertat

să lipsească gramofonul!

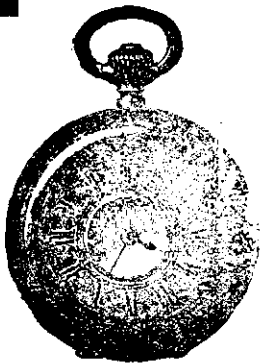
Prețuri foarte ieftine! Phonograful lui Edison dela 5 fl. în sus Gramofon cu plăci dela 9 fl. în sus. Automate pentru ospătari dela 35 fl. în sus. Suluri plăci duble mare asortiment. Noutăți Gramaphon suruitor! Ilustrate cu cântece și note, bucată 20 cr. Catalog ilustrat despre Phonograph, Gramophon și Automate se trimite gratuit și scutită de timbru. Primesc tot felul de plăci întrebunțate sau le schimb după plac. Cel mai ieftin izvor de ajustare pe acest teren în întreaga Ungaria

Tóth József,
comerciant de gramophone Szeged, str. Könyök nr. 3.
Correspondență în orice limbă
Nouii plăci românești!

Puțin venit, mare circulație!
Nu este un cadou mai frumos decât un gramophon.

CELE MAI BUNE OROLOAGE

cele mai solide și cele mai după modă **juvaericeale** atât pe bani gata cât și

ÎN RATE

pe lângă chezașie de 10 ani și prețuri ieftine, liferează cea mai bună prăvălie în aceasta privință în întreaga Ungaria:

Brauswetter János
orologier — Szeged.

Se trimit CATALOGE cu 2000 chipuri în cinste și gratuit

Correspondențele să se facă în cât se poate în limba maghiară, germană sau franceză.

Premiat la ex poziția dela 1906 din Budapesta.

NÁDOR TODOR

parchete, mozaic, lac ctourăi r, de praf

ARAD, Edelspacher-utcza nr. 6a. (Casa proprie.)

Recomandă **lacul său pentru parchete**, inventată de el însuși și întrebunțat de ani de zile, care s-a deosebit nu numai prin culoarea sa frumoasă și trainică, dar și prin ușoara lui aplicare. Înainte de întrebunțare dăm bucuros oricui instrucții asupra întrebunțării. Primește lăchirarea parchetelor pentru a-le feri de praf în prețurile cele mai avantajoase atât aici în localitate, cât și în provincie. O încercare va convinge pe oricine că fabricatul arădan alui Nádor Tódor este superior celui din străinătate.

Prețul lacului lui Nádor este de 2 cor. 90 bani. Vanzătorii în gros vor avea reduceri. Perilele trebuitoare să vind cu prețurile ele mai avantajoase.

Edificat
la
1888.

Schiller József

Edificat
la
1888.

Atelier de articole aurite, oglinzi și rame pentru icoane
Szeged, Petőfi Sándor sugár-út 11/a.

Primesc spre efeptuire pe lângă prețurile cele mai avantajoase:

Lucruri de tot felul: Rame pentru icoane și oglinzi din lemn, făcută după plan, în modul cel mai artistic.

Auritori ce se poate spăla pe icoane vechi și noi și rame de oglinzi. Infrumșetări de sculpture, de palate, hotelo și cafenele.

Aranjament pentru biserici, pre-cum infrumșetări de altare, anvoane, babtisterie, steaguri feșnice, catafalce, cupol, efelinare, cruci și iconae

Telefon 101.

Telefon 101.

Kovács és Polgár

● LUGOS ●

Fabrică de cement, întreprindere de zidiri de beton și beton de fer.

Fabrica lângă gară. Birou: strada Ilona 2.

Fabrică și ține în magazin

țevi de cement în toată mărimea pentru traverze, poduri și canale; mai departe șghiaburi (vălăi) de cement de fer pentru comune, dominii și particulari, trepte de peatră artificială, cement și imitație de marmoră, stâlpi pentru garduri de beton, plăci de cement simple și de lux.

Primește ori-ce fel de lucrări de lucrări de beton, beton de fer și lucrări de asfalt, mai departe corpișuri à la Erernit și tot felul de lucrări de pavagiu.

Ține în magazin, vinde en gros și cu detail:

Cement portland și roman de Beocsini, var, gips, trestie de stucatură, cătran, carbolineum, cărămizi și material rezistentă focului, praf de ciment etc.

La dorință servește cu planuri și preliminarium.

PREMIATĂ CU PRIMUL PREMIU LA EXPOZIȚIA MILLENARĂ DIN BUDAPESTA IN 1896.

Fabrică de ceasuri de turn și turnătorie de clopote

G. P. PANTELIĆ in SEMLIN (ZIMONY)

FIRMA FONDATĂ IN 1854.

FIRMA FONDATĂ IN 1854

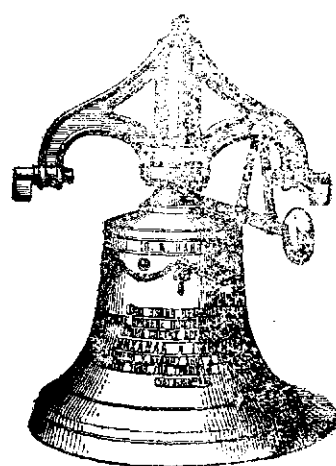
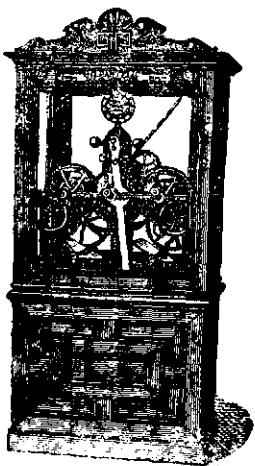
Face ceasuri de turn după felul cel mai nou, propriu de construcție, cu pendulă liberă, cu sirmă.

Toarnă clopote noi, face smălțuri mișcătoare de fier, la clopote vechi pentru ale acorda armonice, face adnexe de clopot de fier.

Garantează execuție precisă.

Bisericilor și comunelor sărace li să dă în rate de mai mulți ani.

Am cercat expoziția universală din Paris în 1900, cu scop de studiu.

„SEBEȘANA“

CASSA DE PĂSTRARE PE ACȚII ÎN CARANSEBEȘ.

ACTIVA	Contul Bilanț la 31 Decembre 1906.				PASIVA
Cassa în număr	19271	61	Capital social	150000	—
Cambii de bancă 647811·17			Fond de rezervă general 27889·10		
Cambii cu acoperire hipotecară 251417·—	899228	17	Fond de rezervă special 2700·—		
Imprumuturi hipotecare	46028	95	Fond cultural 441·40		
Imprumuturi pe amanete și efecte	6959	58	Fond de penziune 4248·64	35279	14
Efecte proprii	6433	—	Depuneri spre fructificare	318613	32
Casa institutului	46767	30	Imprumuturi hipotecare cedate	22100	43
Realități	157	91	Credit hipotecar (pe casa institutului)	20000	
Mobiliar 4420·23			Dividendă neridicată	30	—
» după amortizare de 10% 442·02	3978	21	Cambii reescontate	456508	—
Bon la diferite bănci 1029·61			Diversi creditori	929	68
Diversi debitori 5671·39	6701	—	Contribuție d. interese de depuneri capital sem. II. 1906	888	38
Interese anticipate de împrumuturi hipot. cedate 395·20			Interese acționarilor din emisiunea III. pro. a. 1906	2985	10
Interese anticipate de reescont 4617·66	5012	86	Interese tranzitoare anticip.	13963	88
Contul acțiilor din emisiunea III-a	9124	31	Profit transpus din 1905 1500·—		
			Profit curat pro 1906 26864·97	28364	97
	1049662	90		1049662	90

BCU Cluj / Central University Library Cluj

SPESE	Contul profitului și al perderilor.				VENITE
Interese după dep. spre fructificare 16751·58			Profit transpus din 1905	1500	—
Interese de reescont 27566·93			Interese:		
Interese de împrumuturi hipotecare cedate 444·18			dela cambii de bancă 66223·78		
Interese de cont-curent 126·43			» cambii cu acoperire hipotecară 19560·77		
Interese de credit hipotecar 109·34	45008	46	» împrumuturi hipotecare 2010·30		
Int. acționarilor din emis. III.	3093	03	» împrumuturi pe amanete și efecte 593·95	88388	80
Contribuție directă și comun. 3038·16			Venit dela casa institutului	424	60
Contribuție după int. de dep. 1676·16	4714	32	Venit dela efecte	200	—
Salare și mărci de prezență	10199	98	Proviziuni și dif. taxe încass.	6439	27
Spese de cancelarie și tipărituri 4218·19					
Chirie și porto 911·70	5129	89			
10% amortizare din mobilier	442	02			
Profit transpus din 1905 1500·—					
Profit curat pro 1906 26864·97	28364	97			
	96952	67		96952	67

Caransebeș, 31 Decembrie 1906.

Dr. Nicolae Ionescu m. p.
director executiv.

Dr. I. Olariu m. p.
președinte.

Constantin Călțiu iun. m. p.
contabil.

Nic. Marin m. p.
membru în direct.

Sequens m. p.
membru în direct.

Dr. P. Ionescu m. p.
membru în direct.

Const. Călțiu m. p.
membru în direct.

E. Hodoș m. p.
membru în direct.

Subsemnatul comitet de supraveghiere am examinat contul prezent al bilanțului și cel al venitelor și speselor și confron-
tându-le cu registrele principale și auxiliare purtate în bună regulă, le-am aflat cu acelea în consonanță și exacte.

Nic Jumanca m. p.
președinte.

Rom. Carabasiu m. p.
director la «Timișiana».

I. Lazaroni m. p.

Sin. Bistrea m. p.

D. Răbăgia m. p.